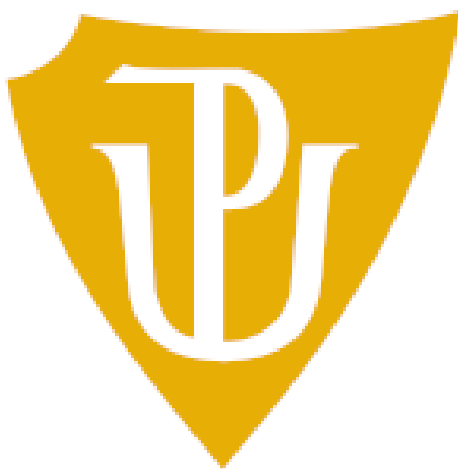

UNIVERZITA PALACKÉHO
Pedagogická fakulta
KATEDRA ČESKÉ LITERATURY

Tvorba Jana Skácela pro děti a mládež

Bakalářská práce

Olomouc 2023

Vedoucí práce:

Mgr. Jana Sladová, Ph. D

Autor práce:

Markéta Kovářová

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem závěrečnou bakalářskou práci vypracovala samostatně, s využitím pouze citovaných pramenů, dalších informací a zdrojů v souladu s Disciplinárním řádem pro studenty Pedagogické fakulty Univerzity Palackého a se zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

V Olomouci dne 19. 6. 2023

.....

Markéta Kovářová

Obsah

Úvod.....	
1 Tvorba Jana Skácela v kontextu literatury pro děti a mládež.....	5
2 Biografie a bibliografie Jana Skácela.....	37
2.1 Biografie.....	37
2.2 Bibliografie.....	37
3 Analýza textů Jana Skácela v oblasti incencionální literatury pro děti a mládež....	40
3.1 Pohádky z Valašského království.....	40
3.2 Uspávanky	44
3.3 Uspávanka s plavčíkem a velrybou	48
3.4 Jak šel brousek na vandr.....	51
3.5 Kam odešly laně	53
Závěr.....	64
Seznam literatury	66
Primární literatura	66
Sekundární literatura.....	66
Internetové zdroje.....	70
Resumé	73

Úvod

Jan Skácel, někdy taky nazývaný básníkem ticha, patří k výrazným autorům druhé poloviny 20. století. Do paměti čtenářům se dostal hlavně díky svým básním, které vycházejí ze základních lidských hodnot. Kromě poezie pro dospělé velkou část svého díla věnoval tvorbě pro děti a mládež.

Autorova práce vychází ze základních životních jistot jako je láska, či vztah k rodné krajině. Klade důraz na hodnotu domova a přírody. V tomto kontextu se Skácel inspiroval Erbenovou poezií, zejména spojitostí s folklorem. Čerpá z pořekadel, lidových pohádek a moravských lidových písní. Ve svých sbírkách určených primárně dospělým se taky často navrácí ke svým vzpomínkám z dětství. Složkou Skácelovy tvorby, jež není možno opomenout, jsou básnické sbírky a skladby pro děti. Pronikají do nich prvky poetiky, jež se formují od samotných autorových literárních počátků. Jan Skácel je básníkem, který se zaměřuje na to, co člověk ze svých zkušeností zná, i když na to už dávno zapomněl.

Cílem bakalářské práce je interpretace autorovy tvorby v kontextu intencionální literatury pro děti a mládež. Na jeho sbírky budeme nahlížet detailněji, analyzovat je z hlediska motivické výstavby a užitých jazykových prostředků.

Těžištěm práce je interpretační část, která se skládá z analýz jednotlivých děl určených dětskému recipientovi a taktéž se zabývá vyložením základních souvislostí Skácelových děl. Ke konci práce se zaměříme i na srovnání děl pro děti a mládež, a to konkrétně s tvorbou Františka Halase s dílem *Dětem* a dílem *Od jara do jara* od Františka Hrubína. Obě tyto sbírky pro děti budou srovnány se Skácelovou sbírkou *Uspávanky*. Vzhledem k omezenému prostoru se budeme zabývat pouze Skácelovou básnickou tvorbou navzdory tomu, že autor působil i jako prozaik. V závěru práce se pokusíme shrnout informace obsažené v předchozích kapitolách a vyvodíme z nich obecnější poznatky.

1 Tvorba Jana Skácela v kontextu literatury pro děti a mládež

Dětství se pro Jana Skácela stalo významným tématem tvorby vyskytujícím se téměř ve všech jeho sbírkách. Část básnickovy tvorby je věnována přímo dětem, verše určené těmto čtenářům vyšly poprvé roku 1961.

Děti Skácel považoval za nezkažené bytosti, které mají na svět jasný, upřímný pohled. V prozaickém souboru *Jedenáctý bílý kůň* hojně využíval dětské postavy, na které však pohlíží poněkud netradičním způsobem. Zdá se nám, že ze strany dospělého jejich starosti chápe a má k nim vztah rovný, partnerský.¹ O dětech smýšlí jako o velmi inteligentních bytostech, což sám potvrdil slovy: „*Děti jsou rozumnější než dospělí*“.²

Na dětství Skácel vzpomínal s nostalgií a stále litoval, že má již svá dětská léta za sebou. Jasně taky poukazuje na to, že být dítětem není tak jednoduchá role, jak se nám může zdát. I ony se mohou trápit, toužit se stát dospělými a být nespokojené se svým věkem. Koneckonců téměř celé dětství je založeno na napodobování „dospěláckých“ činností dětmi. Tuto nespokojenost autor zohledňuje v textu *Smutek*, kde popisuje, jak viděl tatínky s dětmi v lunaparku jezdit v elektrických autíčkách. „*Tatíci si namlouvali, že jsou dětmi. Děti za volanty se tvářily jako dospělí. A nebyly ani dospělé a nebyly ani dětmi.*“³

Jeho básně jsou mnohými čtenáři vnímány jako vyprávěnky dětem před spaním. Jak básnickovy verše, tak i knížky pro děti srší humorem a jsou plné laskavých slov a hříček. Prežívají napříč generacemi a jsou stále velmi oblíbené.

S motivem dětství bývá ve Skácelově próze často spojována vesnice a její okolí. Především Poštorná na Třebíčsku a Vnorovy, kde vyrůstal. Odtud přijímá mnoho motivů a k místům svého dětství se vrací. Venkov se Skácelovi jeví jako idylické prostředí a staví jej do opozice k městu: „*Ve městech je všechno samý brusel a umělá hmota, ale na dědině, na konci autobusové linky tenouké jako vlas, najdete ještě starou hospodu, kde nemusíte obědvat ve stoje, kde mají dubové lavice a poctivý oheň v litinových kamnech.*“⁴

Kromě toho Skácel častěji vzpomíná na rodinu, především na maminku. V *Nejmodřejší kurzívce* jí věnuje celý fejeton. Pozornost věnuje i tématu přírody, ke které přistupuje

¹VÍTKOVÁ, Kateřina. *Umělecký fejeton Jana Skácela* [online]. Brno, 2008 [cit. 2023-03-23]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/cj7q19/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce Mgr. Jan Tlustý, Ph.D.

²SKÁCEL, Jan. *Jedenáctý bílý kůň*. Čtvrté vydání. Třebíč: Nakladatelství Blok, 2000. ISBN 80-7268-047-1.

³SKÁCEL, Jan. *Jedenáctý bílý kůň*. Čtvrté vydání. Třebíč: Nakladatelství Blok, 2000, s. 24. ISBN 80-7268-047-1.

⁴SKÁCEL, Jan. *Jedenáctý bílý kůň*. Čtvrté vydání. Třebíč: Nakladatelství Blok, 2000, s. 71. ISBN 80-7268-047-1.

s pokorou. Do přírodních popisů často přidává ponaučení a vyzdvihuje v nich hodnoty, které nám příroda připomíná. Právě venkov a přírodu vidí Skácel jako obraz přirozenosti, pevných a tradičních hodnot. Ve svých fejetonech (malých recenzích) často vyjadřuje své nepochopení pro dobový konzumní život a zamýšlí se například nad tím, proč jsou lidé stále ve spěchu.⁵

Mik Herman se o básníkovi vyjádřil těmito slovy: „*Když posloucháte Skácelovu poezii, cítíte, jak vás hladí a zároveň se vrývá pod kůži. Najdeme v ní všechno, co nás životem provází, co nás trápí i těší. Je zde láska, sny, pábení, víno, dětství i stárnutí, samota i stesk, radost i květy léta. Svět Skácelův je jako lék, který bereme na svou nemocnou duši, jež potřebuje uklidnit, pohladit a nasát živou energii.*“⁶

A Zdeněk Kožmín v souvislosti se Skácelovou tvorbou připomíná, že: „*Skácelovy básně pro děti -podobně jako Mozartova hudba v jeho podobenství -stoupají k nám z hloubek básníkovy ryzího citu a rozechvívají nás svou líbezností. Jsou opravdové, vroucí, něžné a přitom radostné. Přes nostalgické, skeptické nebo i tragické tóny vyjadřují v podstatě spontánní optimismus dětství. Jejich obraznost je nová, neotřelá, rým objevný, rytmus dynamický a proměnlivý podle obsahu a atmosféry jednotlivých básní.*“⁷

Zdeněk Vybíral konstatuje, že si Skácel „*celý život hrál s pohádkami. Dětem, které sám neměl, vyprávěl o šťastném konci. O tom, co k němu dojdeme po všech útrapách.*“⁸ A právě motivy spjaté s dětstvím tvoří nemalou část básnickovy poetiky.

Zrození Skácelovy tvorby pro děti

Vyprávět dětem nebyla pro Jana Skácela jen okrajová záležitost. Jeho tvorba, jež je z velké části prolínána tématem dětství, má v sobě ukrytý až mytologický odkaz.

Básníkovy první díla v tvorbě pro děti a mládež představují dvě knižně vydané poémy z roku 1961. Jako první byla vydaná kniha *Pohádka o velikém samovaru* a následně druhá s názvem *Jak šel brousek na vandr*. Je pravděpodobné, že motivem a inspirací k napsání těchto dvou děl

⁵VÍTKOVÁ, Kateřina. *Umělecký fejeton Jana Skácela* [online]. Brno, 2008 [cit. 2023-03-23]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/cj7q19/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce Mgr. Jan Tlustý, Ph.D.

⁶POPPOVÁ, Věra. *Vltava. Rozhlas. cz. 33 otázek pro Jana Skácela*. [online]. 2022 [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/33-otazek-pro-jana-skacela-8674284>.

⁷SKÁCEL, Jan. *Uspávanky*. První vydání. Praha: Nakladatelství Albatros, 1983. ISBN 13-778-83.

⁸VYBÍRAL, Zdeněk. *Básník zneklidnění. ROK: Revue otevřené kultury*. 1992, č. 1, s. 42

byl autorův vztah k otci. Otec, Emil Skácel, působil na svého syna velmi silně, a to v roli rodiče i učitele. Svým synům vštěpoval základní mravní hodnoty, vyprávěl jim o svém cestování napříč světem a zprostředkoval jim své bohaté životní zkušenosti. Povídal jim o zážitcích z legionářské anabáze Ruskem a o zkušenostech ze své mlynářské praxe či z období, kdy byl tesařským tovaryšem. Obě knihy vzdávají čest jeho otci a současně nabízí dětským čtenářům setkání s životními hodnotami.

Pohádka o velikém samovaru vznikla v roce 1949 a nejprve vyšla pod názvem *Pohádka o zlém caru a hodném Leninovi*. V následující verzi z 60. let dochází k rozpadnutí strofické pravidelnosti a k volbě jiných pojmenování. Obě verze mají však podstatný smysl, a to snahu zdůvěrnit historické události pomocí pohádkové transformace. Autor zde pokračuje v linii sociálních pohádek české literatury, ztotožňuje se například s Wolkrovou pohádkou *O milionáři, který ukradl slunce* a tím pádem vstupuje i do literatury 20. let. Ve Skácelově pohádce vede Lenin lid k tomu, aby zlého cara svrhli a mohli se ohřát kolem samovaru. A to vše je zcela zakotveno v dětském světě a není žádným překvapením, že se tu objevuje role otce se synem:⁹

Ze samovaru svrhli cara,

vzali mu jeho poleno.

Hned na chodbě je rozřezali,

tahali pilku dva a dva,

tatínek si šel pro sekyrku,

Ivánek nosil polínka.

Vytáhli z komnat samovárek,

táhlo jej bílých koní šest,

a od té doby

v říši zimy

*sluníčko svítí ostošest.*¹⁰

⁹NEVEČEŘOVÁ, Michaela. *Jan Skácel v literární výchově* [online]. Liberec, 2016 [cit. 2023-03-23]. Dostupné z: https://dspace.tul.cz/bitstream/handle/15240/60393/V_28616_P.pdf?sequence=4&isAllowed=y.

¹⁰KOŽMÍN. Zdeněk. *Skácel*. Druhé vydání. Brno: Nakladatelství Jota, s.r.o., 2000, s. 159. ISBN 80-7217-119-4.

Jako „otcovskou“ inspiraci shledáváme například i skutečnost, že je tu poněkud bohatě rozvinut motiv vandrovaní. Tuto inspiraci můžeme také vidět v proměně ustáleného rčení „na to tata“, obzvlášť když se má rýmovat se slovem vrata:

Na zem skočil,

takhle:

hup!

roztočil se, než řek bys „táta“,

byl ven z kůlny

rozbil vrata.

Marně sedlák křičel prrrr!

Brus vydal se na vandr.¹¹

Třetí autorova kniha pro děti vzniká za dvaadvacet let, a to roku 1983 s názvem *Uspávanky*. Jsou-li první dvě sbírky jasným obrazem otcova světa, další již zmiňovaná sbírka je spjatá se světem matčiným. *Uspávanky* znázorňují příběhy, v nichž je ukolébávání rozvíjeno hned několik způsoby: počítají se ovečky jdoucí přes most, dále se objevuje plavčík, který se ocitne v břiše velryby, anebo třeba malíř Hokusaj malující koštětem modrou řeku Tatsutu.

Ve Skácelových básních můžeme vidět nejen potřebu člověka uvěřit pravděpodobnosti neuvěřitelného příběhu, ale také se setkáváme s komikou a absurditou reálného světa. Když velryba spolkne Jana, je zde ukázána především Janova soběstačnost a když usíná, nemyslí na nic jiného, než jak mu je v břiše velryby dobře. Vždyť takový pocit k usínání patří:

Ve velrybě jako pán

prochází se plavčík Jan.

Ve dne plují, v noci spí,

vůbec nic jim nechybí.¹²

Dalším příkladem klidného usínání je vědomí, že nás obklopují staré domy:

Neboj se, zatím pořád stojí

ty staré domy, na hoboji

hedvábím střechy omotává,

neboj se, můžeš klidně spát.

¹¹KOŽMÍN. Zdeněk. *Skácel*. Druhé vydání. Brno: Nakladatelství Jota, s.r.o., 2000, s. 160. ISBN 80-7217-119-4.

¹²KOŽMÍN. Zdeněk. *Skácel*. Druhé vydání. Brno: Nakladatelství Jota, s.r.o., 2000, s. 161. ISBN 80-7217-119-4.

za noci nepřestaly hrát,

doposud měsíc večer vstává

Ta krásná hudba nemá dna,

je celou noc, je hedvábná.¹³

V básni je patrný motiv hudby, ten Skácel potrhává díky nástroji hoboje, který dokáže vydávat jemné, tiché tóny, jež k usínání patří. Hudba provází báseň až do konce („*po celou noc až do rána*“).¹⁴ Dále si hraje s motivem měsíce, který v noci svítí a my tak můžeme klidně spát. Značí díky němu jistotu, která se v básni několikrát opakuje.

S obrazem zimy nás spojuje *Uspávanka se sněhem a krásnou paní*:

V zavátých úlech

včely střeží med,

ve sněhu zajíc

udělal si jamku,

a spi, můj hochu,

už i medvídek

celý se schoval

do zimního spánku.¹⁵

Dětem Skácel prostřednictvím básně ukazuje, jak si zvířata v zaváté zimní krajině poklidně spí, nic je netrápí a jsou v bezpečí. Objevuje se tu jak motiv jistoty a bezpečí, tak v závěrečných verších pro ještě větší uklidnění i motiv hudby („*a zpívá šeptem, zpívá uspávanku a celou zem tou písni uspává*“).¹⁶

V *Uspávance s bývalými anděly a modrým ptáčkem* jsou andělé úmyslně negováni¹⁷ a v básni se nevyskytují. Dávno se nevznášejí na křídlech, avšak ve spánku se nám těch křídel dostane:

A nad cé uděláme čárku

a bude z něho dlouhé cé

a ptáček,

co ti půjčil křídla,

vyspí se ve tvé postýlce

a ty se zatím budeš vznášet

Ráno ta křídla zase vrátíš

a nikomu nic neřekneš.¹⁸

¹³SKÁCEL, Jan. *Uspávanky*. První vydání. Praha: Nakladatelství Albatros, 1983, s. 20, 21. ISBN 13-778-83.

¹⁴SKÁCEL, Jan. *Uspávanky*. První vydání. Praha: Nakladatelství Albatros, 1983, s. 18. ISBN 13-778-83.

¹⁵SKÁCEL, Jan. *Uspávanky*. První vydání. Praha: Nakladatelství Albatros, 1983, s. 44. ISBN 13-778-83.

¹⁶SKÁCEL, Jan. *Uspávanky*. První vydání. Praha: Nakladatelství Albatros, 1983, s. 44. ISBN 13-778-83.

¹⁷KOŽMÍN, Zdeněk. *Skácel*. Druhé vydání. Brno: Nakladatelství Jota, s.r.o., 2000, s. 161. ISBN 80-7217-119-4.

¹⁸SKÁCEL, Jan. *Uspávanky*. První vydání. Praha: Nakladatelství Albatros, 1983, s. 25. ISBN 13-778-83.

*a budeš výš,
než bývá věž.*

Skácel děti prostřednictvím básně nabádá k tomu, aby rychle usnuly, pokud se chtějí ve snu vznášet jako modrý ptáček a mohou tak létat celou noc (*„proto ti radím, rychle usni a velmi spi a spinkej moc, a ptáček zapůjčí ti křídla a můžeš létat celou noc“*).¹⁹

Autorovy křehce komponované příběhy jsou obvykle plné humoru. Krutihlav si v proutí ukrouť hlavu, nebo Mozart schová do studny hudbu, aby ji umlčel. Ona ale neposlechne a ze studny se snaží dostat po žebříku:

*To někdy v létě zpívá splav,
zpívá jen tak a bez pomoci,
jenom jak voda přepadává
přes mokrá prkna,
to jsou noci,
kdy probudí se Krutihlav.*

*Ta čistá píseň spát mu nedá
a prochází se po hrázi
a kroutí hlavou
pořád hledá
a stále něco nachází.²⁰*

*Zhedvábněl čas
a dobrý Mozart
zapomněl žebřík
ve studni,

po příčkách vzhůru
stoupá hudba
a přes roubení
studně zní...

muzika pana Mozarta
Ze studny leze po žebříku.²¹*

V *Uspávance s básníkem* mluví autor o hubeném člověku, který procházel klíčovou dírkou a byl tak tenký, že si ho jedna krátkozraká švadlena spletla s nití a ušila z něj kapesníček.²²

*Kdybyste někdy takový kapesníček potkali,
tak toho chudáka básníka vypářejte, aby
do něho lidé nesmrkali. Učiníte dobrý
skutek a on vás za odměnu zrýmuje.²³*

¹⁹SKÁCEL, Jan. *Uspávanky*. První vydání. Praha: Nakladatelství Albatros, 1983, s. 25. ISBN 13-778-83.

²⁰SKÁCEL, Jan. *Uspávanky*. První vydání. Praha: Nakladatelství Albatros, 1983, s. 46. ISBN 13-778-83.

²¹SKÁCEL, Jan. *Uspávanky*. První vydání. Praha: Nakladatelství Albatros, 1983, s. 60. ISBN 13-778-83.

²²KOŽMÍN, Zdeněk. *Skácel*. Druhé vydání. Brno: Nakladatelství Jota, s.r.o., 2000, s. 163. ISBN 80-7217-119-4.

Nejsou to ale jen tradiční příběhy na známá témata z pohádek, básník je totiž radikálně přehodnocuje. Vyprávění o Popelčině oříšku zhutní do lyrizované dějové zkratky²⁴, nebo třeba úsměvný příběh o peřině, který vypráví o tom, jak se nazí lidé zabalili do peří, aby jim nebyla zima:

*Aby se ti spalo lehce,
povím ti něco o Popelce.*

*Popíšu přesně její šaty,
modré jak nebe bez záplaty.*

*Že nahý lidem zima byla
a vůbec se jim nelíbila,
usmyslili si někteří,*

že zabalí se do peří.²⁵

*Ty šaty našla, zcela malá,
když hrášek doma přebírala.*

*Vyšité hebce stehem z křížků,
aby se vešly do oříšku.²⁶*

Celá sbírka *Uspávanek* končí básní o studánce, kdy úvodní verše začínají monologem, ve kterém je studánka personifikována:

*Tohle si dneska,
abys spala,
studánka jedna
povídala...²⁷*

Skácel v básni pracuje s motivem studánky zobrazující nevinnost a čistotu („*jsem důlek čisté svěží vody a postýlka hvězd stříbrná*“).²⁸ Nad jeho studánkou svítí měsíc a hvězdy, které se odráží na hladině a vyjadřují tak bezpečí a jistotu pro laně, které se v noci chodí do studánky

²³KOŽMÍN, Zdeněk. *Skácel*. Druhé vydání. Brno: Nakladatelství Jota, s.r.o., 2000, s. 163. ISBN 80-7217-119-4.

²⁴KOŽMÍN, Zdeněk. *Skácel*. Druhé vydání. Brno: Nakladatelství Jota, s.r.o., 2000, s. 162. ISBN 80-7217-119-4.

²⁵SKÁCEL, Jan. *Uspávanek*. První vydání. Praha: Nakladatelství Albatros, 1983, s. 72. ISBN 13-778-83.

²⁶SKÁCEL, Jan. *Uspávanek*. První vydání. Praha: Nakladatelství Albatros, 1983, s. 64. ISBN 13-778-83.

²⁷SKÁCEL, Jan. *Uspávanek*. První vydání. Praha: Nakladatelství Albatros, 1983, s. 84. ISBN 13-778-83.

²⁸SKÁCEL, Jan. *Uspávanek*. První vydání. Praha: Nakladatelství Albatros, 1983, s. 84. ISBN 13-778-83.

napít („a na cestu jim hvězdy svítí, aby se nemusely bát“).²⁹ Dovětkem básně vede Skácel děti k pravdomluvnosti, protože jeho studánka každou lež pozná:

<i>A studánka,</i>	<i>v studánce malé</i>
<i>ta nikdy nelže,</i>	<i>utopí se,</i>
<i>protože každá</i>	<i>I když je velká</i>
<i>lidská lež</i>	<i>jako věž.</i> ³⁰

Další dvě dětské knížky vycházejí v 80. letech 20. století: *Kam odešly laně* z roku 1985 a *Proč ten ptáček z větve nespadne* z roku 1988. Obě tyto knihy obsahují verše, jež jsou doprovázeny krásnými ilustracemi Josefa Čapka. První sbírka přináší texty k Čapkovým pastelům na motivy hrajících si dětí, druhá je potom založena na obrázcích zvířat. Hned u úvodní básničky první knížky si všimneme, že si autor s obrázkem hraje a čte si zcela po svém: nikde není nakreslen žádný had, avšak text *Kde je had* poukazuje na jeho existenci.³¹

Tady na obrázku máte
stromy, míč a slunce zlaté,
zlaté listí na zem padá,
nikde nespátříte hada,
kdyby se tu někde schoval,
*maliř by ho namaloval.*³²

Následující strana pak představuje obrázek, na kterém dominují barvy zelené a modré, básník se ale v textu *Modrá dědina* soustředí výhradně na barvu modrou a víc ji přibližuje:

<i>V té vesnici je všechno modré</i>	<i>Okolo domů modré ploty</i>
<i>a je to pravda, žádná lež:</i>	<i>a za dědinou modrý lán,</i>
<i>voziček modrý v modré trávě</i>	<i>nad ním se v modré výši vznáší</i>
<i>a u kostela modrá věž.</i>	<i>docela modrý eroplán.</i> ³³

²⁹SKÁCEL, Jan. *Uspávanky*. První vydání. Praha: Nakladatelství Albatros, 1983, s. 84. ISBN 13-778-83.

³⁰SKÁCEL, Jan. *Uspávanky*. První vydání. Praha: Nakladatelství Albatros, 1983, s. 86. ISBN 13-778-83.

³¹KOŽMÍN, Zdeněk. *Skácel*. Druhé vydání. Brno: Nakladatelství Jota, s.r.o., 2000, s. 163. ISBN 80-7217-119-4.

³²SKÁCEL, Jan. *Kam odešly laně*. Třetí vydání. Praha: Nakladatelství Dcera sestry s.r.o., 2018. ISBN 978-80-906559-2-8.

³³SKÁCEL, Jan. *Kam odešly laně*. Třetí vydání. Praha: Nakladatelství Dcera sestry s.r.o., 2018. ISBN 978-80-906559-2-8.

Jindy si hraje se statickým motivem plotu tak, jako by se plot právě stavěl:

*Jedna tyčka, druhá tyčka,
třetí tyčka, potom kůl,*

*čtvrtá jako příčka,
hned tu máme plotu půl.³⁴*

Obraz dvou kluků stavějících hrad z písku a holčičku kráčející k nim básník transponuje do pohádkového děje. Přicházející děvčátko Skácel pojmenuje pohádkovou Růženkou:

*Taková pěkná chvíle je to,
dva kluci staví z písku zámek
a kolem nich je plné léto.*

*Ze zámku bude krásný výhled
a Růženka v něm bude bydlet.³⁵*

*Zatímco staví oba dva,
od potoka už k zámku kráčí
Růženka celá růžová.*

Ve druhé sbírce se s Čapkovou ilustrací rozvíjí básníková imaginace směrem k charakterizační invenci. Obrázky zvířátek jsou zachyceny především skrz poetičnost a promítají se do Skácelových textů tak, aby nebyly pojmány nijak tematicky, nýbrž záměrně poeticky. Tak například báseň *Modrý pták* ilustruje dvě zasněžené zamyšlené sovy:³⁶

*Náramně moudrý pták je sova
a marně pro ni hledám slova.*

*je učená a nosí brýle.
Všelicos probíhá jí v mysli*

*Docela nevšímá si lidí,
ačkoliv potmě dobře vidí.
Ve dne jí bývá dlouhá chvíle,*

*a nikdo neví, co si myslí.
Co nepálí ji, nezebe,
nechá si moudře pro sebe.³⁷*

³⁴SKÁCEL, Jan. *Kam odešly laně*. Třetí vydání. Praha: Nakladatelství Dcera sestry s.r.o., 2018. ISBN 978-80-906559-2-8.

³⁵SKÁCEL, Jan. *Kam odešly laně*. Třetí vydání. Praha: Nakladatelství Dcera sestry s.r.o., 2018. ISBN 978-80-906559-2-8.

³⁶KOŽMÍN, Zdeněk. *Skácel*. Druhé vydání. Brno: Nakladatelství Jota, s.r.o., 2000, s. 166 ISBN 80-7217-119-4.

³⁷KOŽMÍN, Zdeněk. *Skácel*. Druhé vydání. Brno: Nakladatelství Jota, s.r.o., 2000, s. 166 ISBN 80-7217-119-4.

Někde dokonce obrázky nekladou důraz na vizuální podobu, ale básník přechází k akustickým variacím. Na obrázku jsou jako vedlejší motiv tři větší ptáci namalováni spíše do zelena než do modra, ačkoliv text je nazván *Havrani se vstupní imaginativní korekturou*:

*Ať vraní, nebo nevrání,
na nebi letí havrani.*

*Krajem se jejich krákot nese
a hnízda mají v černém lese.*

*A zatímco si děti hrají,
havrani krásně krákorají.*

*V tom lese roste jabloň zlatá
a krákorají havráňata.³⁸*

Některé Skácelovy charakteristiky se proměňují v malou lyrizovanou epiku s motivem usínání, kterou najdeme například v básničce *O čem se zpěvným ptáčkům zdává*:

*Až dozpívají, půjdou spát,
sny krásné se jim budou zdát.
O loukách, o voňavém kvítí
a o měsíčku, který svítí*

*celou noc ptáčkům do hnízda,
když ticho na prst zahvízdá.³⁹*

Básník dětem přibližuje ptačí snění, na co asi tak mohou ptáčci před usínáním myslet a co se jim zdá. Z básně vyzařuje ticho a bezpečí a díky zvukomalebnosti veršů si mohou děti ptačí svět lépe představit.

V textu *Proč je rosnička pilná* charakteristika lehce směřuje k výchovné bajce. První sloka využívá rčení, že *rosnička čistí vodu* a ve druhé sloce se aktualizuje jeho obrat *zametát před vlastním prahem*:⁴⁰

*Možná se zeptáš,
pročpak asi
Rosnička si tak*

*Rosnička bydlí
ve studánce,
před vlastním prahem*

³⁸KOŽMÍN, Zdeněk. *Skácel*. Druhé vydání. Brno: Nakladatelství Jota, s.r.o., 2000, s. 166. ISBN 80-7217-119-4.

³⁹SKÁCEL, Jan. *Básně pro děti*. První vydání. Brno: Nakladatelství Blok, 1996, s. 101. ISBN 80-7029-137-0.

⁴⁰KOŽMÍN, Zdeněk. *Skácel*. Druhé vydání. Brno: Nakladatelství Jota, s.r.o., 2000, s. 167. ISBN 80-7217-119-4.

Kromě toho se v básničce opět objevuje motiv studánky spojený s čistotou a pravdomlností a Skácel tak rosničku personifikuje, aby mohla ve studánce čistit vodu.

Propojení těchto dvou rčení uvádí do pohybu kolísání mezi lidským a zvířecím světem, poukazuje na sílu jazyka, který je schopen si hrát se skutečností. Na základě těchto dvou knížek zřejmě vznikla i další skladba *O pejsku Ťapovi, výru Výrovi, slavičku Slavíkovi a kočičce, která se moc styděla*. Tato připravená kniha od Jiřího Opelíka vyšla na základě Skácelovy pozůstalosti v Nakladatelství Akcent-Blok roku 1998. Následně byla upravena do podoby strojopisné knížky.

Skácel v dětské tvorbě modifikuje složitý mytický svět do dětské fantazie a její naivity, která je sledem nečekaných setkání. Jan Skácel na své dětství vzpomínal velmi intenzivně, rád se v tomto magickém světě pohyboval, zejména jako autor dětských knih.⁴²

Rysy Skácelovy poezie

Na Jana Skácela nahlížíme primárně jako na básníka, a tudíž bude pozornost věnována jazykové rovině jeho básní a rovněž se zaměříme i na hlavní básnickovy motivy.

Jazyková rovina

Básníkem ticha byl Jan Skácel nazýván především díky své stručnosti a úspornosti ve vyjadřování. Jeho verše nejsou nijak složité, jsou krátké a hlavním znakem Skácelovy poezie představují verše volné. Skácel při využívání volného verše zcela respektoval syntaktickou strukturu jazyka. Michaela Nevečeřová konstatuje, že básnickovy verše jsou formálně i obsahově kompaktní. V jazykové rovině se tato skutečnost projevuje například tím, že základní větné členy tvoří verš jeden, přičemž následující verše obsahují rozvíjející větné

⁴¹SKÁCEL, Jan. *Básně pro děti*. První vydání. Brno: Nakladatelství Blok, 1996, s. 112. ISBN 80-7029-137-0.

⁴²KOŽMÍN, Zdeněk. *Skácel*. Druhé vydání. Brno: Nakladatelství Jota, s.r.o., 2000, s. 167. ISBN 80-7217-119-4.

členy.⁴³ Tento fakt si můžeme všimnout v ukázce z básně *Domy v Pavlově*: „jablka říšská tady dozrávají / hned vedle příkopy“.⁴⁴

Nebo v básni *Vítr jménem Jaromír* jsou základní větné členy rozděleny do dvou různých veršů: „Oblaka studená jak kropenatí pstruzi / proletí nad hlavami“.⁴⁵

Součástí Skácelovy poetiky je hojné zastoupení neobvyklých obrazných pojmenování a níže budou představeny základní tropy a figury, které básník hojně používal. Pro lepší přehlednost jsou vždy názorně ilustrovány na konkrétních ukázkách z jeho tvorby.

Základním typickým tropem Skácelovy poezie tvoří **přirovnání**. Hlavní smysl tohoto jazykového prostředku nacházíme především v plnění estetické funkce básně a zdůraznění názornosti.⁴⁶ Přirovnání se u básníka vyskytuje velmi často, ukázkou může být například verš „jako hrst sněhu jako tělo víly“⁴⁷, který přirovnává k leknínovému květu. V básni *Zahradnictví tety Marie* je déšť charakterizován jako zalévání zahrádky: „občas však v Brně divukrásně prší jako by teta šeřík zalévala“.⁴⁸

V básni *Smuténka* spatřujeme další jazykový prostředek vyznačující se přenášením lidských vlastností na věci neživé neboli **personifikaci**. Ta se objevuje hned v úvodní sloce „po poli chodí smuténka a zpívá“.⁴⁹ Dále je potom personifikován mráz v básni *Příliš čistý sníh*: „mráz zamkne tůň na tři zámky, zahodí klíče do studánky“⁵⁰ a v *Sonetu o červencové noci na Vysočině* si „večer lehá tiše do polí“.⁵¹

Obrovská škála jeho veršů je prokládána neotřelými **metaforami**. Tento básnický prostředek je charakterizován jako přenesení významu na základě vnější podobnosti. V knize *Poetický slovník* je metafora označována jako pojmenování jednoho jevu jevem jiným a jejich vzájemným porovnáním nebo konfrontací. Ale taky zároveň, že „metafora není ledajakým

⁴³NEVEČEROVÁ, Michaela. *Jan Skácel v literární výchově* [online]. Liberec, 2016 [cit. 2023-03-23]. Dostupné z: https://dspace.tul.cz/bitstream/handle/15240/60393/V_28616_P.pdf?sequence=4&isAllowed=y.

⁴⁴SKÁCEL, Jan. *Co zbylo z anděla*. První vydání. Praha: Nakladatelství Československý spisovatel, 1960, s. 13. ISBN neuvedeno

⁴⁵SKÁCEL, Jan. *Překrásná je nepotřeba nářku: výběr z veršů*. První vydání. Třebíč: Nakladatelství Blok, 2006, s. 8. ISBN 80-86868-17-6.

⁴⁶NEVEČEROVÁ, Michaela. *Jan Skácel v literární výchově* [online]. Liberec, 2016 [cit. 2023-03-23]. Dostupné z: https://dspace.tul.cz/bitstream/handle/15240/60393/V_28616_P.pdf?sequence=4&isAllowed=y.

⁴⁷SKÁCEL, Jan. *Květy z nahořklého dřeva*. První vydání. Praha: Nakladatelství Mladá fronta, 2000, s. 19. ISBN 80-204-0884-3.

⁴⁸SKÁCEL, Jan. *Květy z nahořklého dřeva*. První vydání. Praha: Nakladatelství Mladá fronta, 2000, s. 33. ISBN 80-204-0884-3.

⁴⁹SKÁCEL, Jan. *Smuténka*. Sedmé vydání. Praha: Nakladatelství Vyšehrad, 2018, s. 25. ISBN 978-80-7601-032-1.

⁵⁰SKÁCEL, Jan. *Květy z nahořklého dřeva*. První vydání. Praha: Nakladatelství Mladá fronta, 2000, s. 147. ISBN 80-204-0884-3.

⁵¹SKÁCEL, Jan. *Květy z nahořklého dřeva*. První vydání. Praha: Nakladatelství Mladá fronta, 2000, s. 110. ISBN 80-204-0884-3.

*záskokem slova za slovo, pojmu za pojem, ale dokonalým převtělením- transfigurací.*⁵² Metafora tedy není jen pouze povrchní ozvláštnění básně v rámci podobnosti, ale taky vyjádřením myšlenky do hloubky. Příkladem může být Skácelova báseň *Chvilé*:

Za žádnou pravdu na světě.

*Za malý pětník ticha.*⁵³

Ale jestli chceš,

Jedná se o vyjádření hodnoty ticha, do metafory je vzat obraz mince, jejíž hodnotu neznáme, ale v metafoře je tato neznámá hodnota znásobena na daleko vyšší hodnotu, neboť žádná pravda na světě nestojí tolik, co pětník. Tedy že žádná pravda se nevyrovná tichému okamžiku, ve kterém si uvědomujeme tu jedinečnost, a to dar života. Dle Kateřiny Benešové básník popisuje hloubku myšlenky a ne jen její podobnost.⁵⁴

Metonymie jako další básnický prostředek charakterizuje postup, který pojmenovává skutečnost prostřednictvím předmětu, jež s ní souvisí (např. země truchlí, číst Skácela...). Typická pro Skácelovy verše je i „podskupina“ metonymie, a to **perifráze**- opisné vyjádření („*jeho čárky se do poslední shodují s trakařem, který jsem tlačíval před sebou po polních cestách svého mládí*“)⁵⁵ a **synekdocha**, která vytváří obraz celku pomocí jedné jeho části, či naopak (požádal ji o ruku, neměl střechu nad hlavou).⁵⁶ Záměny části za celek je přenesen v básni *Ostrov* („*pod hvězdným nebem vysvlékáme tmu*“).⁵⁷ **Oxymóron**, spojení významových protikladů je znázorněn například v básni *Hrdla* („*a na sladkých mořích lodě troubily hrůzou*“).⁵⁸

V básni *Modlitba za vodu* je dosti patrná **zvukomalba** („*Voda si na to vzpomíná / voda je krásná/voda má / voda má rozpuštěné vlasy*“)⁵⁹ a ve stejné ukázce se objevuje i **anafora**, opakování slov, či sousloví na počátku po sobě následujících veršů. **Epanastrofa**, jako opakování týchž slov na konci jednoho verše a na začátku verše následujícího, se objevuje

⁵²BRUKNER, J; FILIP, J. *Poetický slovník*. Druhé vydání. Praha: Nakladatelství Mladá fronta, 1997, s. 368. ISBN 80-204-0650-6.

⁵³SKÁCEL, Jan. *Zlé laně odcházejí k ránu*. První vydání. Praha: Nakladatelství Dokořán, 2007, s. 30. ISBN 978-80-7363-114-7.

⁵⁴BENEŠOVÁ, Kateřina. *Poezie Jana Skácela jako inspirace pro dramatickou výchovu* [online]. Praha, 2008 [cit. 2023-03-23]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/23760480-Poezie-jana-skacela-jako-inspirace-pro-dramatickou-vychovu.html>

⁵⁵SKÁCEL, Jan. *Třináctý černý kůň*. První vydání. Brno: Nakladatelství Blok, 1993, s. 114. ISBN 80-7029-085-4.

⁵⁶BENEŠOVÁ, Kateřina. *Poezie Jana Skácela jako inspirace pro dramatickou výchovu* [online]. Praha, 2008 [cit. 2023-03-23]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/23760480-Poezie-jana-skacela-jako-inspirace-pro-dramatickou-vychovu.html>.

⁵⁷SKÁCEL, Jan. *Kdo pije potmě víno*. Druhé vydání. Brno: Nakladatelství MOBA, s. r. o., 2019, s. 21. ISBN 978-80-243-8636-2.

⁵⁸SKÁCEL, Jan. *Dávné proso*. Druhé vydání. Brno: Nakladatelství MOBA, s. r. o., 2020, s. 15. ISBN 978-80-243-9180-90.

⁵⁹SKÁCEL, Jan. *Odlévání do ztraceného vosku*. Čtvrté vydání. Brno: Nakladatelství MOBA, s. r. o., 2021, s. 63. ISBN 978-80-243-9708-5.

v básni *Dětství* („a ten je pořád / pořád k nalezení“).⁶⁰ Opakují-li se slova v rámci jednoho verše, jedná se o **epizeuxis**, který básník nastínil například v ukázce „smrt bere smrt bere“⁶¹, přičemž v této básni s názvem *Braní* dochází k nahromadění několika slov odvozených od téhož kmene, čili k **paronomázii**.⁶² Té si lze všimnout i v prvním čtyřverší *Oříšků pro černého papouška* („rosniček rosných hlasy rosné“).⁶³

Naopak nadbytečné seskupení slov a výrazů se stejným či podobným významem, tedy **pleonasmus** je patrný v básni *Rozchod* („Běžel a běžel / v polích uháněl“).⁶⁴

Básníkovy používané básnické prostředky lze rozšířit o **elipsu** („tak je nám zima a tak mráz“)⁶⁵, **inverzi** („v té zemi za železnou mříží ve vysoké až k nebi věži“)⁶⁶, **parentezi**, vsuvku doplňující významový celek novou myšlenkou („kdy luna jako labuť umírá a zpívá / teprve k ránu odcházejí domů“)⁶⁷, či postupnou **gradaci** („a půjdeš den a celou noc a sto dnů, roky to bude trvat“).⁶⁸

Básník si se slovy dost hrál a využíval širokou slovní zásobu. Dalšími výrazovými prvky jazykové roviny Jana Skácela jsou **neologismy**. Tuto skutečnost podtrhávají i samotné názvy jeho básní, jako je *Smuténka*, či *Tratidla*, kdy tyto novotvary vznikly pouhým odvozováním. Autorův původ a vztah k rodnému kraji se projevuje i ve výběru jazykových prostředků. Proto tradice a zvyklosti typické pro Moravu zahrnuje Skácel do svého díla pomocí **dialektismů**.⁶⁹ Příkladem může být tvar slova *kožuch* v básni *Čas zabijaček* („strýc Vybíral si *kožuch* oblékli“)⁷⁰, nebo výraz *cérečku* v básni *Roviny* („vidím ji vidím *cérečku*“).⁷¹

⁶⁰SKÁCEL, Jan. *Dávné proso*. Druhé vydání. Brno: Nakladatelství MOBA, s. r. o., 2020, s. 13. ISBN 978-80-243-9180-90.

⁶¹SKÁCEL, Jan. *Naděje s bukovými křídly*. První vydání. Praha: Nakladatelství Mladá fronta, 1983, s. 84. ISBN neuvedeno

⁶²NEVEČEROVÁ, Michaela. *Jan Skácel v literární výchově* [online]. Liberec, 2016 [cit. 2023-03-23]. Dostupné z: https://dspace.tul.cz/bitstream/handle/15240/60393/V_28616_P.pdf?sequence=4&isAllowed=y.

⁶³SKÁCEL, Jan. *Naděje s bukovými křídly*. První vydání. Praha: Nakladatelství Mladá fronta, 1983, s. 65. ISBN neuvedeno

⁶⁴SKÁCEL, Jan. *Květy z nahořklého dřeva*. První vydání. Praha: Nakladatelství Mladá fronta, 2000, s. 53. ISBN 80-204-0884-3.

⁶⁵SKÁCEL, Jan. *Naděje s bukovými křídly*. První vydání. Praha: Nakladatelství Mladá fronta, 1983, s. 14. ISBN neuvedeno

⁶⁶SKÁCEL, Jan. *Kdo pije potmě víno*. Druhé vydání. Brno: Nakladatelství MOBA, s. r. o., 2019, s. 11. ISBN 978-80-243-8636-2.

⁶⁷SKÁCEL, Jan. *Kdo pije potmě víno*. Druhé vydání. Brno: Nakladatelství MOBA, s. r. o., 2019, s. 70. ISBN 978-80-243-8636-2.

⁶⁸SKÁCEL, Jan. *Dávné proso*. Druhé vydání. Brno: Nakladatelství MOBA, s. r. o., 2020, s. 20. ISBN 978-80-243-9180-90.

⁶⁹NEVEČEROVÁ, Michaela. *Jan Skácel v literární výchově* [online]. Liberec, 2016 [cit. 2023-03-23]. Dostupné z: https://dspace.tul.cz/bitstream/handle/15240/60393/V_28616_P.pdf?sequence=4&isAllowed=y.

⁷⁰SKÁCEL, Jan. *Kolik příležitostí má růže*. První vydání. Praha: Nakladatelství Československý spisovatel, 1957, s. 33. ISBN neuvedeno

⁷¹SKÁCEL, Jan. *Kdo pije potmě víno*. Druhé vydání. Brno: Nakladatelství MOBA, s. r. o., 2019, s. 9. ISBN 978-80-243-8636-2.

Motivy ve Skácelově poezii

Jak již bylo zmíněno, Skácel je básník, který je nejčastěji spojován s motivem **dětství**. Ve své tvorbě k tomuto motivu rád uniká, vidí v něm krásné zážitky, které se ho stále drží. Jeho básně jsou často melancholické, obsahují nádech smutku, neboť si autor uvědomuje, že je toto období nenávratně pryč. S přibývajícím věkem básníka se tyto pocity prohlubují, postupně se blíží stáří a smrt. Hodnoty lidského života básník spojuje s postavami svých rodičů, zejména se svou matkou:⁷²

Navečer maminky nám umývaly nohy

dnes bych tu vodu pil

*A jak jsme usedavě spali...*⁷³

Motiv **maminky**, který bude podrobněji nastíněn níže, se objevuje i ve verších básně *Kam odcházejí maminky* ze sbírky *Hodina mezi psem a vlkem*: „*Jednoho dne musíme maminku jít hledat do noční trávy*“.⁷⁴ Kromě motivu maminky se tu objevuje další zcela typický Skácelův motiv smrti. Oba tyto motivy se vyskytují například i v básni *Ukolébavka*:

Na konci všech lásek

ponese si každý

z pohřbu maminčina

*vlastní smrti kvásek...*⁷⁵

Dalším příznačným motivem se pro Jana Skácela stal motiv **lásky**. Pro autora je láska v básních vnímána jako součást lidského života, jako jedna z tradičních hodnot. Tento motiv je nejstrukturovaněji zasazen do *Dvanácti sonetů pro starou lásku*, kde je důraz kladen na tradiční lásku mezi mužem a ženou a je na ni pohlíženo z mnoha úhlů pohledu.⁷⁶ Láska je zde například přirovnávána k modrému kameni: „*A přece láska jako modrá skalice*“⁷⁷, či k zasněžené krajině: „*Láska je někdy jako zával / sních, který nikdy nenapadal*“.⁷⁸

⁷²NEVEČEŘOVÁ, Michaela. *Jan Skácel v literární výchově* [online]. Liberec, 2016 [cit. 2023-03-23]. Dostupné z: https://dspace.tul.cz/bitstream/handle/15240/60393/V_28616_P.pdf?sequence=4&isAllowed=y.

⁷³SKÁCEL, Jan. *Dávné proso*. Druhé vydání. Brno: Nakladatelství MOBA, s. r. o., 2020, s. 12. ISBN 978-80-243-9180-90.

⁷⁴SKÁCEL, Jan. *Hodina mezi psem a vlkem*. Třetí vydání. Praha: Nakladatelství Vyšehrad, 2018, s. 29. ISBN 978-80-7601-034-5.

⁷⁵SKÁCEL, Jan. *Dávné proso*. Druhé vydání. Brno: Nakladatelství MOBA, s. r. o., 2020, s. 22. ISBN 978-80-243-9180-90.

⁷⁶NEVEČEŘOVÁ, Michaela. *Jan Skácel v literární výchově* [online]. Liberec, 2016 [cit. 2023-03-23]. Dostupné z: https://dspace.tul.cz/bitstream/handle/15240/60393/V_28616_P.pdf?sequence=4&isAllowed=y.

⁷⁷SKÁCEL, Jan. *Dávné proso*. Druhé vydání. Brno: Nakladatelství MOBA, s. r. o., 2020, s. 52. ISBN 978-80-243-9180-90.

⁷⁸SKÁCEL, Jan. *Dávné proso*. Druhé vydání. Brno: Nakladatelství MOBA, s. r. o., 2020, s. 50. ISBN 978-80-243-9180-90.

Poněkud obvyklým motivem pro jeho básně je taktéž motiv **smrti**. Ať chceme, či ne, smrt je součástí každého života, nelze se jí vyhnout. Skácel na ni ale nahlíží jako na přirozený koloběh lidského života. Rodíme se, žijeme a musíme také umřít. Nebere ji nijak tragicky a ve svých básních ji tak skrz eufemismy zjemňuje. Motiv smrti a samotné umírání zjemňuje například v těchto verších: „*musíme maminku jít hledat do noční trávy*“⁷⁹ nebo výrazy „*nechte ho spát / ať spí tak navždy jako kámen*“.⁸⁰ Hřbitov označuje jako místo „*kde víno života již bylo stočeno*“.⁸¹ Některé jeho básně dokonce obsahují pouze motiv smrti a umírání, jsou jimi konkrétně básně s názvy *Hádání z mrtvé ruky*, *Úmrtní list*, *Pohřeb na samém konci léta* a skladba *Mrtví*, jež jsou součástí jeho sbírky *Dávné proso*. Tyto básně se v knize vyskytují pod samostatnou kapitolou s názvem *Nepatrné requiem*.

I do sbírky *A znovu láska* vkládá Skácel kromě motivu lásky téma smrti, konkrétně do básně napsanou podle K. J. Erbena *Proč je na světě smrt*:

*Přijde ti naproti
a kdo jiný
až se ji dozvíš
znovu zapomeňš.*

*tu z pohádek
tu kterou kovář
posadil na stoličku
dlouho nesměla...⁸²*

Motivem **ticha** a jeho pojetím ve Skácelově tvorbě se zabývá Vladimír Křivánek, podle kterého básník vnímá ticho jako obranu před rušivými elementy, které brání dostatečné koncentraci. Zároveň je ticho součástí jakéhosi řádu venkova a samotné přírody.⁸³ V předchozím motivu stála za zmínku smrt a i ta je v dílech spojována s motivem ticha, momentu zániku života. Ticho je často zobrazováno i jako morální hodnota představující lásku. Momenty ticha nejsou u Skácela znázorněny pouze ve verších, ale i graficky do jednotlivých stránek básní.⁸⁴ Tak je tomu například ve čtyřverší sbírky *Chyba broskví*, kde je motiv ticha znázorněn pauzami:

⁷⁹SKÁCEL, Jan. *Hodina mezi psem a vlkem*. Třetí vydání. Praha: Nakladatelství Vyšehrad, 2018, s. 29. ISBN 978-80-7601-034-5.

⁸⁰SKÁCEL, Jan. *Dávné proso*. Druhé vydání. Brno: Nakladatelství MOBA, s. r. o., 2020, s. 71. ISBN 978-80-243-9180-90.

⁸¹SKÁCEL, Jan. *Co zbylo z anděla*. První vydání. Praha: Nakladatelství Československý spisovatel, 1960, s. 13. ISBN neuvedeno

⁸²SKÁCEL, Jan. *A znovu láska*. Druhé vydání. Praha: Nakladatelství Vyšehrad, spol. s. r. o., 2011, s. 32. ISBN 978-80-7429-129-6.

⁸³KŘIVÁNEK, Vladimír. *Kolik příležitostí má báseň: kapitoly z české poválečné poezie 1945/2000*. První vydání. Brno: Nakladatelství Host, 2007, s. 145. ISBN 978-80-7294-227-5.

⁸⁴NEVEČEROVÁ, Michaela. *Jan Skácel v literární výchově* [online]. Liberec, 2016 [cit. 2023-03-23]. Dostupné z: https://dspace.tul.cz/bitstream/handle/15240/60393/V_28616_P.pdf?sequence=4&isAllowed=y.

nevíme nevíš nikdo neví
neptej se kam už není kdy
za tebou kráčí Eurydiké
a nesmíš ohlédnout se jdi⁸⁵

Tento motiv taky spatřujeme v básních, které autor odkazuje k uspávání, nebo naopak k pomalému probuzení dětí:

S modřinkou v hlase říká dobrý den *jak k ní přišel ve snu*
a neví *na který ráno zapomněl...*⁸⁶

Symbol **studánky**, představující další básníkův motiv, je znázorněn v již zmiňované *Uspávance se studánkou*:

Tohle mi dneska, *když jsem se zeptal,*
abys spala, *jestli ví,*
studánka jedna *kde vlastně hvězdy*
povídala, *za dne spí...*⁸⁷

Je tu zřejmá podobnost básně *Lesní studánka* od Josefa Václava Sládka, kdy jeho křišťálová studánka je jako zrcadlo plné hvězd, kdežto Skácel ji ve své básni vnímá spíše jako „*postýlku hvězd stříbrnou*“.⁸⁸

S motivem studánky se u Skácela setkáváme i v poezii pro dospělé. Metaforicky v básni *Modlitba* vyjadřuje studánka zrcadla nebes. Symbolika studánky se zde objevuje v původním smyslu studánek, a to jako zdroj vody, tedy dát možnost žiznivým napít.⁸⁹

Studánku dej mi blízko u lesa *A v srpnu zavedu tam lidi žiznivé*
A nehlubokou *A to je všechno. Snad je v moci tvé*
Jenom na dlaň vody *Udělat pro mne malý důlek vody*

⁸⁵SKÁCEL, Jan. *Naděje s bukovými křídly*. První vydání. Praha: Nakladatelství Mladá fronta, 1983, s. 19. ISBN neuvedeno

⁸⁶SKÁCEL, Jan. *Dávné proso*. Druhé vydání. Brno: Nakladatelství MOBA, s. r. o., 2020, s. 64. ISBN 978-80-243-9180-90.

⁸⁷SKÁCEL, Jan. *Uspávanky*. První vydání. Praha: Nakladatelství Albatros, 1983, s. 84. ISBN 13-778-83.

⁸⁸SKÁCEL, Jan. *Básně pro děti*. První vydání. Brno: Nakladatelství Blok, 1996, s. 68. ISBN 80-7029-137-0.

⁸⁹NEVEČEROVÁ, Michaela. *Jan Skácel v literární výchově* [online]. Liberec, 2016 [cit. 2023-03-23]. Dostupné z: https://dspace.tul.cz/bitstream/handle/15240/60393/V_28616_P.pdf?sequence=4&isAllowed=y.

A do ní žabku, která vodu čistí

*Ve kterém by se odrážela nebesa.*⁹⁰

Na podzim povybírám spadané listí

V zimě se budu starat aby nezamrzla,

Jinou symboliku dostává potom Skácelova studánka ve skladbě *Píseň o nejbližší vině*, kde se studánka kvůli lidské špatnosti a zlému svědomí celá naplní krví:

Je studánka a plná krve

a každý z ní už jednou pil

a někdo zabil moudivláčka

*a kdosi strašně ublížil...*⁹¹

Charakteristiku a motiv **ročního období** básník ukazuje společně s koloběhem lidského života. Znaky těchto fází života vyjadřuje prostřednictvím typických jevů spjatých s koloběhem v přírodě. Například jarní, probouzející se příroda symbolizuje nový život, narození nevinných bytostí, které jsou ještě „neposkvřněny“ životem. Postupný přechod do léta potom fáze opouští od dětství a nastává dospělost. Babí léto a příprava na podzim, opadané listí a první mrazíky znázorňuje přicházející stáří, představující život, který se pomalu chýlí ke konci.⁹²

Babího léta dlouhá nit

bílá a za časného rána

z obruby léta odpáraná

nutí nás přemýšlet a snít

Ve chvíli žluté jako dým

kdy léto naposledy klame

do jehel ticho navlékáme

*do jehel s ouškem zlomeným.*⁹³

Dalším znakem autorovy tvorby je zařazování motivů souvisejících s **částmi dne**. Především stmívání a příchod večera, začátek tajemné, černé noci. Noc je obecně považována za tajemnější, mnohdy strašidelnější nežli den. Denní střídavost působilo na Skácela téměř

⁹⁰SKÁCEL, Jan. *Metličky*. Druhé vydání. Praha: Nakladatelství Vyšehrad, 2011, s. 31. ISBN 978-80-7429-162-3.

⁹¹SKÁCEL, Jan. *Dávné proso*. Druhé vydání. Brno: Nakladatelství MOBA, s. r. o., 2020, s. 25. ISBN 978-80-243-9180-90.

⁹²NEVEČEROVÁ, Michaela. *Jan Skácel v literární výchově* [online]. Liberec, 2016 [cit. 2023-03-23]. Dostupné z: https://dspace.tul.cz/bitstream/handle/15240/60393/V_28616_P.pdf?sequence=4&isAllowed=y.

⁹³VALENTOVÁ, Hana. *Tři kavky.cz Ohlédnutí za létem*. [online]. 2020 [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://trikavky.cz/ohlédnutí-za-letem/>

magicky. Obdivoval barevnost, inspirací mu byly měnící se barvy při soumraku, červánky, jejichž barvy se rozlévaly do západu slunce.⁹⁴

Báseň *Krátký popis léta*, taktéž známá jako píseň od skupiny Hradišťan obsahující verše přicházející tajemné noci: „*Přichází tma a po stříbrném mostě kráčí luna / Svět je jak chleba vytažený z pece a noc ujídá*“.⁹⁵

Sonet o červencové noci na Vysočině ze sbírky *Dávné proso* zobrazuje verše, jež stíní večerní krajinu a obraz poklidné noci:

*Večer si lehá tiše do polí
na kamenech se leskne zlatá slída
Měsíc jak chromý pastýř o holi
jedinou hvězdu nad dědinou hlídá.*

*Od potoka je slyšet rozhovor
Z hospody domů vracení se chlapi
a prou se potmě, něco je moc trápí
Noční chlad dotýká se hor...*⁹⁶

Útočiště

Pojem, který pro mnohé představuje domov, kde se člověk cítí bezpečně a pod ochranou. Můžeme ho také nalézt ve spojitosti vztahu člověka s Bohem. Básník Jan Skácel se k tomuto motivu dost naklonil, snad celý svůj život byla pro něj útočištěm láska k jeho ženě, která je nejvíce zobrazena v básni *Sonet s krajinou místo náhrdelníků*:

*a protože už brzy zestárneme
a budeme jako domy ptáků
našel jsem pro nás krajinu,
kde je napajedlo,
růžový kopec,
propadání
a také stráž
na které paměť ještě trvá.*

*A dám ti ji,
jako jsem daroval život vlastní smrti
když jsem ji tenkrát přemohl
na sloní louce
v trávě nešlapané*⁹⁷

⁹⁴NEVEČEŘOVÁ, Michaela. *Jan Skácel v literární výchově* [online]. Liberec, 2016 [cit. 2023-03-23]. Dostupné z: https://dspace.tul.cz/bitstream/handle/15240/60393/V_28616_P.pdf?sequence=4&isAllowed=y.

⁹⁵SKÁCEL, Jan. *Bázně II*. První vydání. Brno: Nakladatelství Blok, 1996, s. 219. ISBN 80-7029-124-9.

⁹⁶SKÁCEL, Jan. *Dávné proso*. Druhé vydání. Brno: Nakladatelství MOBA, s. r. o., 2020, s. 54. ISBN 978-80-243-9180-90.

⁹⁷SKÁCEL, Jan. *Dávné proso*. Druhé vydání. Brno: Nakladatelství MOBA, s. r. o., 2020, s. 58. ISBN 978-80-243-9180-90.

Člověk, který již našel své útočiště, se nemusí ničeho bát. Má svou jistotu a cítí se pod ochranou. Je ale opravdu každé útočiště bezpečné? A jak lze poznat to „opravdové“ bezpečné útočiště?

Takové místo se nehledá snadno a mnozí z nás ho po celý život ani nemusí nalézt. Útočiště by nemělo být pomíjivé, neboť každé pomíjivé a smrtelné útočiště netrvá věčně. Pro básníka je kromě lásky velkým útočištěm Bůh a dost se k němu ve svých básních obrací. Tak, jako může dojít člověk na samotné dno své vlastní osobnosti a zjistit, co vše ho tam čeká, i sama víra může být někdy zrádná. Proto jediným opravdovým útočištěm zůstává ta zmiňovaná láska, kterou žádná síla nezlomí. Pro každého z nás láska může znamenat zcela něco jiného, proto si musí každý tu svou pravou lásku najít sám.⁹⁸

O lásce k Bohu se básník často zmiňuje ve sbírce *A znovu láska*:

<i>Tenkrát jsem věděl kde má pámbu okna</i>	<i>je to vina</i>
<i>bylo mi ho líto</i>	<i>že ve světě co stvořil</i>
<i>viděl jsem jak se trápí</i>	<i>tolik jich z ucha mrtvých pije</i>
<i>tak strašně nad tím cí</i>	<i>tolikrát naplilo se živým do očí...</i> ⁹⁹

Bůh nabízí dobrý svět, dává nám volbu: vyberte si dobro, nebo zlo. Nebe, nebo peklo. Pro některé Bůh existuje, vnímají ho, ale nechtějí pro něho žít. V interpretované básni *Tenkrát* se dovítíme zármutku Boha, který si je dobře vědom zavržení ze strany některých bytostí. My ale víme, že nás miluje, nehledě na jakékoliv okolnosti.¹⁰⁰

O Božím smilování se autor zmiňuje i v básni *Dnes*: „*Na zastávce / stojíme sami dva a dávno nečekáme / na boží smilování jenom na tramvaj*“.¹⁰¹

Tyto verše vyjadřují postoj mnoha lidí z dnešního světa. Ty časy, kdy lidé chodili do kostela zcela dobrovolně, spontánně a dokonce i rádi, jsou dávno pryč. To pravé bezpečí lze nalézt jen v rukou Božích a je jen na nás, zda se rozhodneme hledat tu cestu za ním. Člověk si

⁹⁸ŠNOBLOVÁ, Anna. *Motivy bezpečí a jistoty v díle Jana Skácela pro děti* [online]. Pardubice, 2013 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/5yo996/>. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická. Vedoucí práce doc. PhDr. Vladimír Novotný, Ph.D.

⁹⁹SKÁCEL, Jan. *A znovu láska*. Druhé vydání. Praha: Nakladatelství Vyšehrad, spol. s. r. o, 2011, s. 12. ISBN 978-80-7429-129-6.

¹⁰⁰ŠNOBLOVÁ, Anna. *Motivy bezpečí a jistoty v díle Jana Skácela pro děti* [online]. Pardubice, 2013 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/5yo996/>. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická. Vedoucí práce doc. PhDr. Vladimír Novotný, Ph.D.

¹⁰¹SKÁCEL, Jan. *A znovu láska*. Druhé vydání. Praha: Nakladatelství Vyšehrad, spol. s. r. o, 2011, s. 21. ISBN 978-80-7429-129-6.

neustále sám vytváří své jistoty, které ale mohou být častokrát poraženy a co hůř, mohou být zničeny.¹⁰²

Pro Skácela je základní potřebou láska. Ve sbírkách pro dospělé se tomuto motivu věnuje naprosto otevřeně a velmi často. Dokazuje, že lásku lze uchopit více směry, nejen jako vášnivou a erotickou, ale také jako uspokojující a tu, která by nás měla chránit před nebezpečným světem. Ve zmiňované sbírce *A znovu láska* se neustále vrací k uklidňující funkci lásky, kde ji vnímá jako protiklad smrti. Ve skladbě *Jabloňový vlak* se zajímá především o klidný a bezpečný pocit uvnitř:¹⁰³

Na nebi noc jak krásná srna hasne

trápí nás touha chceme odjet tam

a ráno za úsvitu dne

*kde si nás láska znovu vzpomene...*¹⁰⁴

V intencionální literatuře pro děti a mládež se motiv útočiště, božího milosrdenství a lásky objevuje beze sporu také. Často se vyskytuje pojem „pelíšku“, kde si zvířátko poklidně spí. Je to něco, co je pro zvíře bezpečné, kde se schovává před zimou a před predátory. Postýlka, kožíšek, peřina, to vše tomu nasvědčuje. Stejně jako lidé, kteří večer ulehnou do tepla se svými milovanými partnery, tak i Skácelova zvířátka spolu uléhají a jsou v teple v bezpečí. A to je ta láska, která přináší ten pravý pocit bezpečí, pohody a klidu.¹⁰⁵

Co plodí dobro? Je to láska. Ze špatné, mnohdy neopětované lásky dobro nesrší. Ale i v nejhorších životních situacích může dát láska pokoj a pohlazení po duši. Nemusí překonat všechny zkoušky, ale ty nejdůležitější ano. S pojmem útočiště úzce souvisí i další vyskytující se motiv, a to **jistota**. Ta charakterizuje vše, co je doopravdy bezpečné, ať už události, slova, či skutečnosti. Být si jist znamená být natolik přesvědčen, mít životní víru, být naplněn nadějí a věřit. Ve Skácelových básních pro děti se motiv bezpečí a jistoty objevuje například skrze

¹⁰²ŠNOBLOVÁ, Anna. *Motivy bezpečí a jistoty v díle Jana Skácela pro děti* [online]. Pardubice, 2013 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/5yo996/>. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická. Vedoucí práce doc. PhDr. Vladimír Novotný, Ph.D.

¹⁰³ŠNOBLOVÁ, Anna. *Motivy bezpečí a jistoty v díle Jana Skácela pro děti* [online]. Pardubice, 2013 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/5yo996/>. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická. Vedoucí práce doc. PhDr. Vladimír Novotný, Ph.D.

¹⁰⁴SKÁCEL, Jan. *A znovu láska*. Druhé vydání. Praha: Nakladatelství Vyšehrad, spol. s. r. o, 2011, s. 43. ISBN 978-80-7429-129-6.

¹⁰⁵ŠNOBLOVÁ, Anna. *Motivy bezpečí a jistoty v díle Jana Skácela pro děti* [online]. Pardubice, 2013 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/5yo996/>. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická. Vedoucí práce doc. PhDr. Vladimír Novotný, Ph.D.

měsíc, který každou noc svítí na nebi a ony tak mohou klidně spát: „*Doposud měsíc večer vstává, hedvábím střechy omotává, neboj se, můžeš klidně spát*“.¹⁰⁶

Strach

S motivem strachu se ve Skácelově tvorbě taktéž setkáváme ať už ve spojitosti s již zmiňovanou smrtí, či láskou.

Strach může označovat vše, čeho se člověk bojí. Dokáže ochromit pocit pohody a bezpečí uvnitř nás. Mohou to být ale i vnější faktory a někdy si taky strach můžeme rozdělit na strach reálný- pochopitelný a strach nereálný- iracionální. Na strach platí jen silná bezpečná útočiště a tak jen láska spojená s bezpečím nás tohoto pocitu může nadobro zbavit.¹⁰⁷

V básni *O čem se zpěvným ptáčkům zdává* ze sbírky *Proč ten ptáček z větve nepadne* si autor pohrává se slovy:

<i>Zpívají ptáci celý den</i>	<i>O loukách, o voňavém kvítí</i>
<i>a mají hlásky jako len.</i>	<i>a o měsíčku, který svítí</i>
<i>Zpívají dnes tak jako včera,</i>	<i>celou noc ptáčkům do hnízda,</i>
<i>po celý den až do večera.</i>	<i>když ticho na prst zahvízdá.</i> ¹⁰⁸
<i>Až dozpívají, půjdou spát,</i>	
<i>sny krásně se jim budou zdát.</i>	

Představu ptáčků ponechává básník dětem. Mohou ale ptáčci snít? Těžko říct. Sbírkou chce autor dětem přiblížit svět zvířat, pracuje se strachem, dokonce jim odpovídá i na otázku ze samotného názvu: *Proč ten ptáček z větve nepadne*? Skácel jim na to dal jednoduchou odpověď:

<i>Má hnědá křídla, zobák krátký</i>	<i>Dávno by spadl z větve ptáček,</i>
<i>a na větvi se drží drápky.</i>	<i>kdyby se držel za zobáček.</i> ¹⁰⁹
<i>A třeba je to nesnadné,</i>	

¹⁰⁶SKÁCEL, Jan. *Uspávanky*. První vydání. Praha: Nakladatelství Albatros, 1983, s. 18. ISBN 13-778-83.

¹⁰⁷ŠNOBLOVÁ, Anna. *Motivy bezpečí a jistoty v díle Jana Skácela pro děti* [online]. Pardubice, 2013 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/5yo996/>. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická. Vedoucí práce doc. PhDr. Vladimír Novotný, Ph.D.

¹⁰⁸SKÁCEL, Jan. *Básně pro děti*. První vydání. Brno: Nakladatelství Blok, 1996, s. 101. ISBN 80-7029-137-0.

¹⁰⁹SKÁCEL, Jan. *Básně pro děti*. První vydání. Brno: Nakladatelství Blok, 1996, s. 109. ISBN 80-7029-137-0.

z haluze na zem nepadne.

Děti ve Skácelově poezii odhalují bezpečí ve světě zvířat, což byl taky básníkův cíl. Právě takhle se dětem nejlépe vysvětluje. Jednoduše, pravdivě a bez vymýšlení. Zvířátkům stačí k pocitu štěstí a bezpečí málo, mají mezi sebou blízké vztahy, většina zvířat žije v komunitě svého druhu. Medvěd se v zimě zachumlá do pelechu a prospí celou zimu. Kočky jsou rozmazlovány, celý den se rozvalují a spí.¹¹⁰

Nejlépe se strachem autor pracuje v básni *Uspávanka s loupežníky a nebojácným chlapcem*. Objevují se zde postavy loupežníků, kteří mají strach. Oni ztratili svou jistotu, bojí se podivných zvuků, které slyší z lesa, dokonce je pro ně neobvyklá i ranní mlha. Ale proč? Protože ztratili jistotu, která představuje lidskou práci, a vyměnili ji za krádež.¹¹¹ Poctivá práce totiž představuje jakousi jistotu, kterou v životě my lidé máme. Rozhodně se nerovná jistotě nejcennějšího charakteru, kterou představuje výše zmiňovaná láska, pocit bezpečí, rodina, či domov, ale je to jistota, která nám dává pocit, že neděláme nic špatného. Skácel tuto skutečnost vystihuje v posledních verších *Uspávkanky*:

Pánové, to je věru zvláštní,

vy vlastně vůbec nejste strašní.

*Strašný je vždycky jenom strach!*¹¹²

Jak naznačují poslední verše, celá báseň by měla děti nabádat k nebojácnosti. Samozřejmě i strach má v životě svůj význam a Skácel tímto dětem strach přibližuje, mít strach je přeci normální. Ukazuje dětem, že i dospělí mohou mít někdy strach. Zatímco děti se bojí strašidel, čarodějnic, příšer a dalších stvoření, dospělí si pod pojmem strach představí spíše smrt, zranění, rozpadlé vztahy, konflikty mezi blízkými. Což je v podstatě daleko horší, než nějaký zlý lesní čaroděj, kterým je po celou dobu lesním sýčkem.¹¹³

¹¹⁰ŠNOBLOVÁ, Anna. *Motivy bezpečí a jistoty v díle Jana Skácela pro děti* [online]. Pardubice, 2013 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/5yo996/>. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická. Vedoucí práce doc. PhDr. Vladimír Novotný, Ph.D.

¹¹¹ŠNOBLOVÁ, Anna. *Motivy bezpečí a jistoty v díle Jana Skácela pro děti* [online]. Pardubice, 2013 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/5yo996/>. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická. Vedoucí práce doc. PhDr. Vladimír Novotný, Ph.D.

¹¹²SKÁCEL, Jan. *Uspávanky*. První vydání. Praha: Nakladatelství Albatros, 1983, s. 43. ISBN 13-778-83.

¹¹³ŠNOBLOVÁ, Anna. *Motivy bezpečí a jistoty v díle Jana Skácela pro děti* [online]. Pardubice, 2013 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/5yo996/>. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická. Vedoucí práce doc. PhDr. Vladimír Novotný, Ph.D.

Pocit strachu a nejistotu cítíme dále například v básni *Kam odešly laně*, kde básník stíní jakési napětí. Opuštěný kraj možná vyvolává strach a nepokoj, autor ale do kontrastu staví naději, že se laně pasou na druhé straně obrázku, a tak se nemusíme tolik bát. Co není v pořádku, musí se vysvětlit, takhle by přeci svět měl fungovat. Skácel respektoval touhu po klidu u dětí, jejich potřebu chápat, kde jsou v bezpečí.¹¹⁴

Klubička stromů, prázdné stráně

a včera se tu pásly laně.

Dnes si v tom opuštěném kraji

na schovávanou děti hrají.

Odešly laně, ale kam,

daleko, blízko nebo tam,

kde na palouku v zeleni

čekají bílí jeleni?

Odpověď na tu otázku

je jednoduchá: dál se pasou

*na druhé straně obrázku.*¹¹⁵

Dětem nejspíš tato báseň nebude připadat nijak smutně, nicméně dospělí si mohou položit otázku: „Co se stalo s laněmi?“ Tyto verše v nás dospělé vyvolávají strach z odloučení. Děti pocit strachu při loučení zajisté taky pocítují, především při první návštěvě mateřské školy. Dospělý člověk má potom někde hluboko uvnitř tento pocit v sobě zakořeněn. Většinu vztahů si totiž musíme vybudovat, nenarodíme se s nimi, jako dítě matce. A tak se potom setkáváme s problémem, kdy náš strach vyvěrá z představy, že nás ostatní opustí, zažijeme rozchod, samotu.¹¹⁶

Se strachem v intencionální literatuře pro děti a mládež se setkáváme jen zřídka, i přesto se takové knihy vyskytují.

Ferda Mravenec, kniha od spisovatele Ondřeje Sekory, má v sobě ukrytý silně mravní charakter. Hlavní hrdina Ferda se občas může stát soudcem, když zlo potrestá nějakou „lumpáčinou“ a záporní hrdinové tak dostávají výsměch. Ferda má představovat sice

¹¹⁴ŠNOBLOVÁ, Anna. *Motivy bezpečí a jistoty v díle Jana Skácela pro děti* [online]. Pardubice, 2013 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/5yo996/>. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická. Vedoucí práce doc. PhDr. Vladimír Novotný, Ph.D.

¹¹⁵SKÁCEL, Jan. *Básně pro děti*. První vydání. Brno: Nakladatelství Blok, 1996, s. 85. ISBN 80-7029-137-0.

¹¹⁶ŠNOBLOVÁ, Anna. *Motivy bezpečí a jistoty v díle Jana Skácela pro děti* [online]. Pardubice, 2013 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/5yo996/>. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická. Vedoucí práce doc. PhDr. Vladimír Novotný, Ph.D.

nebojácného brouka, občas se ale i on něčeho zalekne. Například tehdy, když po něm jdou zvířecí a lesní policisté kvůli hloupému slimákovi:¹¹⁷

*Přiletěli černí škvoři,
policejní inspektoři,
začali se šneka ptát,
koho budou zatýkat.*

*Jeden ze škvorů chytí Ferdu,
druhý mu dá do zad heru
policejním pendrekem:
A teď do žaláře! Jdem!*¹¹⁸

*Pavouci se honem ztrácí
a rázem je po legraci,
neboť jménem zákona
legrace se nekoná.*

Objevuje se i postava Berušky, kterou Ferda urazil, a tak se domáhá jeho popravu:

*Na cestu si smutný průvod
zvoní slzičkama,
k veselosti má dnes důvod
jenom jedna dáma.*

*Ta, jelikož vždycky dbala
na svou eleganci,
na popravu pospíchala,
jako by šla k tanci.*¹¹⁹

Setkáváme se tady s Ferdovou jistotou, nebo naopak se strachem? Možná s obojím, každý by se přeci bál popravu v lese před celým obcenstvem ostatních zvířat. Avšak díky mravní síle Ferdy a oblíbenosti, kterou si získal u ostatních zvířat, je nakonec osvobozen. Zvířata ho přece milují, a to hlavně díky jeho dobrosrdečnosti a laskavosti, kterou si získá jejich uznání.¹²⁰

I Jan Skácel má ve své tvorbě silné zvířecí tvory a v mnohých sbírkách nalezneme spoustu příběhů o vztazích mezi zvířaty. Příkladem může být báseň *Kdo koho v lese má*:

Srnečka zase malinká

Jeleni, nezlobte se na ně,

¹¹⁷ŠNOBLOVÁ, Anna. *Motivy bezpečí a jistoty v díle Jana Skácela pro děti* [online]. Pardubice, 2013 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/5yo996/>. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická. Vedoucí práce doc. PhDr. Vladimír Novotný, Ph.D.

¹¹⁸BRUKNER, Josef. *Ferda mravenec*. První vydání. Hradec Králové: Nakladatelství Kruh, 1969, s. 11. ISBN 46-007-6.

¹¹⁹BRUKNER, Josef. *Ferda mravenec*. První vydání. Hradec Králové: Nakladatelství Kruh, 1969, s. 31. ISBN 46-007-6.

¹²⁰ŠNOBLOVÁ, Anna. *Motivy bezpečí a jistoty v díle Jana Skácela pro děti* [online]. Pardubice, 2013 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/5yo996/>. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická. Vedoucí práce doc. PhDr. Vladimír Novotný, Ph.D.

U Skácela jsou všechna zvířátka poklidná, tvoří pokojný rodinný obraz, jelena, laně a kolouška. Objevuje se i koloběh života, který se děti učí ve škole. Někdo sní někoho a život pokračuje dál. Ukazuje dětem, že není nutné se zbytečně trápit a být z toho smutný. Koloběhu nejde nijak zabránit, pokud slepici nechovají k užtku lidé, může ji ulovit liška.¹²²

Dědeček Večerníček

Slovenský autor Jozef Pavlovič napsal pro děti příběhy o dědečkovi obsahující mravní ponaučení. Nechybí jim ani hravost a zábavnost, objevují se zde postavy zvířátek vyznačující poklidný život dědečka. Příběhy jsou rozděleny podle ročních období a nitkou, která proplétá všechny příběhy, je poselství: „dělej všechno s dobrým úmyslem, pro sebe i pro ostatní a to se ti pak vrátí.“¹²³

Vnímání strachu a nebezpečí se objevuje v příběhu *Podzimní pláč*. Příběh vypráví o úmyslu dědečka nachystat do sudu zelí. Dědeček krájí zelí a cibuli, přitom pláče tak moc, že mu po tváři stékají slzy veliké jak hrachy. My, jako čtenáři asi zcela jistě chápeme, z čeho ten pláč vznikl. Ale kočička Polárka a pes Hafík obviňují za dědečkův pláč sami sebe. Zde jsou zvířata personifikována, mají připomínat děti, které se chovají podobně. Dokud dětem nevysvětlíme, oč jde, že ve skutečnosti smutní nejsme, děti nechápou rozdíl. Když jsme smutní, pláčeme. Pravda ale v příběhu vyjde brzy najevo, strach vycházel opět jen z čisté nejistoty.¹²⁴

Zvířátka jen nevěděla, jaký může být důvod dědečkova pláče a byla to chybějící informace, která vyvolala pocit strachu. Strach často pochází z nedostatku informací. Také se můžeme setkat s případem, kdy nám strach vyvolá naopak příliš mnoho pravidel a informací. V každém případě se strach týká právě našich zkušeností, když o nějaké záležitosti víme buď málo, nebo až příliš.¹²⁵

¹²¹ SKÁCEL, Jan. *Básně pro děti*. První vydání. Brno: Nakladatelství Blok, 1996, s. 107. ISBN 80-7029-137-0.

¹²²ŠNOBLOVÁ, Anna. *Motivy bezpečí a jistoty v díle Jana Skácela pro děti* [online]. Pardubice, 2013 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/5yo996/>. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická. Vedoucí práce doc. PhDr. Vladimír Novotný, Ph.D.

¹²³ ŠNOBLOVÁ, Anna. *Motivy bezpečí a jistoty v díle Jana Skácela pro děti* [online]. Pardubice, 2013 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/5yo996/>. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická. Vedoucí práce doc. PhDr. Vladimír Novotný, Ph.D.

¹²⁴JOZEF. Pavlovič. *Dědeček Večerníček*. Třetí vydání. Praha: Otto- Ottovo nakladatelství, 2012. ISBN 978-80-7360-968-9.

¹²⁵ŠNOBLOVÁ, Anna. *Motivy bezpečí a jistoty v díle Jana Skácela pro děti* [online]. Pardubice, 2013 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/5yo996/>. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická. Vedoucí práce doc. PhDr. Vladimír Novotný, Ph.D.

Jak se s tímto smířit, nebo tomu předejít, zůstává doposud nezodpovězenou otázkou. Snad jen si být jistý a neustále si informace ověřovat a doplňovat. Polárka s Hafíkem vědí, že je má dědeček rád a nachází tak svoji jistotu. A to je právě kořen celého dění: nejistota nás donutí často přemýšlet nad věcmi, kterými bychom se obvykle nezabývali. Donutí nás často k pochybnostem a tím pádem se zase ztrácí ta ona potřebná jistota.

Se strachem se konkrétněji daleko více setkáváme v novější literatuře pro děti a mládež, neboť se čím dál více taková témata dětem líbí a strach v knihách vyhledávají. Objevují se už i takové knihy, které přímo o strachu vypráví a strach různě rozdělují. Tyto knihy mají většinou výchovný charakter, aby se děti naučily strachu předejít, nebo s ním bojovat.

Divný brach strach

Tato ilustrovaná, typograficky zajímavě pojatá kniha vypráví dětem o různých tvářích strachu a zacházení s ním. Již začátek knihy děti se strachem seznamuje: „*Viděli jste ho? NE! Znáte ho? ANO! Je to divný... Strach je divný*“.¹²⁶

O strachu se většinou těžce mluví jak dospělým, tak dětem. Kniha je koncipována jako několik samostatných etud, kdy na začátku autorka dětem nabízí různé pohledy na to, jak a kde se se strachem setkáváme. Strachy dětí potom autorka zakomponuje do jednoho příběhu a na konci dává dětem prostor k zamyšlení a vytvoření si vlastního příběhu. Objevuje se strach ze zapomenutého domácího úkolu, strach ze tmy v lese, kam děti večer zabloudily, nebo strach vycházející z divých zvuků pod postelí.

Kniha je výchovného charakteru, jejím cílem je pomoci dětem pojmenovat některé jejich strachy a rodičům dává prostor s dětmi o strachu mluvit. Zároveň se v knize objevuje motiv ticha, který se strachem souzní a pro větší pochopení je strach v knize často personifikován. Autorka v knize klade mnoho otázek, na které vždy jednoslovně odpoví, a tím taky děti uklidní: „*Myš nemá ze tmy venku strach? Ne. Tma ji schová a kocour ji tak snadno nenajde. Ráno svítí slunce. Strach před ním utekl. Utekl?*“¹²⁷

Kniha s názvem **Neboj, neboj!** od autorky Milady Rezkové je další ukázkou motivu strachu v dětské literatuře. Autorka strach ze začátku personifikuje a jako černou kouli tak dětem představuje různé alternativy strachu, jeho vlastnosti jak záporné, tak kladné. Kniha je

¹²⁶ŠPINKOVÁ, Martina. *Divný brach strach*. První vydání. Praha: Nakladatelství Cesta domů, 2015. ISBN 978-80-905809-7-8.

¹²⁷ŠPINKOVÁ, Martina. *Divný brach strach*. První vydání. Praha: Nakladatelství Cesta domů, 2015. ISBN 978-80-905809-7-8.

doplněna ilustracemi Lukáše Urbánka a Jakuba Kaše, na některých místech je prosto určen dětské kresbě. V průběhu knihy potom autorka seznamuje děti s dalšími emocemi spojenými se strachem, vždy je dětem za pomoci textu a ilustrace objasní: „*Nervozita. Když jsi nervózní, znamená to, že tvoje tělo reaguje na stres. To se mi to prima povídá. Jenomže ty možná nemáš tušení, co je stres, vid’?*“¹²⁸

Knih je zakončena hravým a zajímavých způsobem, kde kromě možnosti samostatné tvorby děti vyplní krátký kvíz o tom, co vše se v knize o strachu dozvěděly.

Skácel a jeho vnímaná hodnota lásky

Jan Skácel vnímá lásku jako cit, vztah, pouto. Vztah jako něco mezi nebem a zemí, je upřímný mezi dvěma blízkými lidmi. Cit je vevnitř, ukrytý v naší duši, jsou to naše pocity, naše touhy. Pouto je neviditelné, avšak ne imaginární zakotvení duše. Pevná vazba, ve většině případů spojena s naplněním lásky. Skácelův vztah k dětem je taky spojen s láskou, vzájemným vztahem a uklidněním. Dětem autor dodává naději, protože moc dobře ví, co opravdu potřebují. V tom je taky tak jedinečný. Jak Skácel je básník, který nemá zapotřebí brát dětem jejich fantazie a touhy, nepoučuje je o opravdovém životě. Jen ať si co nejdéle udrží svou nevinnost, tu dětskou radost, která nám dospělým v životě tak chybí. A právě ta radost, vidění reality dětskýma očima jim bude v dospělosti útočištěm, stejně tak, jako jejich vzpomínky na prožité dětství.¹²⁹

On dozajista dokáže nalézt bezpečí v dětském světě. Kde ještě nehrozí žádná válka, lidé se nehádají, ba naopak, mají se rádi a dobro vždy zvítězí. V básni *Vánoce dospělých* tomu naznačují verše, kde si děti dovedou udržet své bezpečí a zachovat počáteční radost:

radostí dětí ohřeje si ruce

budou se usmívat a říkat

jsou tady Vánoce

a bílou nití zaobroubí mráz

to roztřepené

¹²⁸REZKOVÁ, Milada. *Neboj, neboj!.* První vydání. Praha: Nakladatelství Yinachi, 2017, s. 100. ISBN 978-80-906930-1-1.

¹²⁹ŠNOBLOVÁ, Anna. *Motivy bezpečí a jistoty v díle Jana Skácela pro děti* [online]. Pardubice, 2013 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/5yo996/>. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická. Vedoucí práce doc. PhDr. Vladimír Novotný, Ph.D.

Děti sami o bezpečí nemluví, je ale jejich součástí, nosí si jej v srdci a duši. Bezpečí děti chápou jako úplnou rodinu, se svými rodiči, sourozenci, prarodiči. Děti, jež trpí ztrátou jednoho rodiče, si mohou vytvořit dost psychických problémů, mohou tím být poznamenány ještě do dospělosti. Funkční rodina s oběma rodiči je pro bezpečí dítěte velmi důležitá. Skácel nalézá své bezpečí uvnitř poetiky. Jeho svět je plný barev, dá se v něm ledacos nalézt, nechává nás zamyslet se nad důležitými životními hodnotami. Od měkkého lesního mechu, přes lesní zvířata, jejich vztahy, hodnoty a lásku. Jeho studnice je nevyčerpatelná a jeho vztah k přírodě obdivuhodný. Dokazují to i Čapkovy obrázky k jeho básním. Jsou to většinou samá zvířata s mláďaty, která jsou dosti výrazným a zásadním detailem. Další zásadní věcí je taky jeho důvěra, někdy až naivita na lepší svět, což je velmi důležitým aspektem pro hledání bezpečí.¹³¹

I tvorbu, jež je určena primárně dospělým, básník obohatil o téma bezpečí. Jeho kniha *Krajina místo náhrdelníků*, která byla napsaná jeho ženě, srší romantickou atmosférou bezpečného místa.¹³² Skácel toto dílo věnoval své paní na narozeniny místo náhrdelníku, což je nenahraditelným darem. Není nutné dostávat šperky, ale daleko důležitější je spolu zůstat ve stáří a obdarovat ji kouskem svého srdce. Stejně tak i Skácelův *Talisman* a *Dvanáct sonetů pro starou lásku* se opírá o téma bezpečí, které je v jeho básních spjaté s láskou.

I do své sbírky fejetonů *Jedenáctý bílý kůň* Skácel vnáší motiv bezpečí a lásky. Vzpomíná na chvíle prožité v přírodě, v harmonii. Objevují se zde nostalgické vzpomínky na prožitá léta se svou ženou a do sbírky tak vnáší spoustu dojmů a hodnot:

„Všechno, co nás přes zimu trápilo mezi čtyřmi stěnami, doma, na dílně, v kanceláři, ve škole, všechno, co se nashromáždilo v hlavách, těžkota, vážné myšlenky, smutky, smutečky, bolesti a trápení, tohle všechno nás opouští, odpadává, odskakuje, kutálí se po zemi pryč, opravdu, kolikrát jsem to zahlédl mezi borovicemi, bralo to roha jako chlupatí čertíci.“¹³³

¹³⁰Víra.cz. *Vánoce dospělých*. [online]. [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://www.vira.cz/texty/knihovna/kapitoly/vanoce-dospelych>

¹³¹ŠNOBLOVÁ, Anna. *Motivy bezpečí a jistoty v díle Jana Skácela pro děti* [online]. Pardubice, 2013 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/5yo996/>. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická. Vedoucí práce doc. PhDr. Vladimír Novotný, Ph.D.

¹³²ŠNOBLOVÁ, Anna. *Motivy bezpečí a jistoty v díle Jana Skácela pro děti* [online]. Pardubice, 2013 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/5yo996/>. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická. Vedoucí práce doc. PhDr. Vladimír Novotný, Ph.D.

¹³³SKÁCEL, Jan. *Jedenáctý bílý kůň*. Čtvrté vydání. Třebíč: Nakladatelství Blok, 2000, s. 55. ISBN 80-7268-047-1.

V souboru *Třináctý bílý kůň* potom s motivem radosti a lásky pokračuje, stěžejní část sbírky však tvoří recenze na problémy všedního dne:

*„Život je plný nedorozumění a uzlů. Je zauzlený bohem a lidmi Je jako písmo starých Aztéků. Jeden můj známý se nedávno oženil. Vzal si za ženu Turkyni a také to bylo nedorozumění. Nakonec vysvětlené, neboť ona byla foukatelka do uzlů.“*¹³⁴

Skácelův vnímaný motiv maminky

Motiv maminky ve Skácelových verších je výše zmíněn jen povrchem, pro jeho tvorbu je ale velmi stěžejní. Téměř každá Skácelova uspávanka je spojena s tímto motivem, protože básník s největší pravděpodobností počítal s tím, že bude dětem předčítat uspávanky právě maminka. Kromě intencionální tvorby pro děti se tímto motivem zabývá i v literatuře pro dospělé. Nejvíce je motiv maminky obsažen v básni *Kam odcházejí maminky* společně s motivem smrti, a tak je báseň spíše smutnějšího rázu:

A já vím, kam odcházejí maminky.

*V červenci začnou se nám toulat,
nejdřív jen malounko a jen tak mezi dnem,
aby nezatměly.*¹³⁵

V některých případech Skácel pracuje i s postavou tatínka, i když oproti mamince jen velmi omezeně. Báseň *Kde máme doma sůl* dětem vykresluje rodinu s oběma rodiči v domácím prostředí tak, jako by ji vyprávělo samotné dítě:

*Maminka,
s očima provinilýma,
ve dveřích mě vítá.
Tatínek knížku zavřel,
tenkou jak čas,*

¹³⁴SKÁCEL, Jan. *Třináctý černý kůň*. První vydání. Brno: Nakladatelství Blok, 1993, s. 128. ISBN 80-7029-085-4.

¹³⁵SKÁCEL, Jan. *Hodina mezi psem a vlkem*. Třetí vydání. Praha: Nakladatelství Vyšehrad, 2018, s. 29. ISBN 978-80-7601-034-5.

*co do večera zbýval.*¹³⁶

Kromě Skácela se motivem maminky zabývalo více autorů jak v tvorbě pro děti, tak pro dospělé. Nejznámějším z nich se stal Jaroslav Seifert s jeho básní *První dopis mamince*:

*Už vím, dám dopis na zrcadlo
či do košíčku na šití,
však žel dosud mě nenapadlo
co psát, jak dopis začít.*

*Přeji Ti dnes v den Tvého svátku
- ve slově Tvého velké T
no vida, už mám druhou řádku
a pokračuji ve větě:*

*Maminko moje milovaná,
a v zubech konec násadky,
přemýšlím; stránka nenapsaná
čeká a čeká na řádky.*

*šťěstí zdraví – po t se píše ě –
a zdraví – a pak selhává
už nadobro má fantazie,
tak přízemní a kulhavá.*¹³⁷

Tuto báseň mnozí znají především ze základní školy. Kvůli školnímu „biflování“ pro mnohé z nás možná básnička ztratila své kouzlo. Pojem maminka může být pro každého z nás něčím jiným, ale ve většině případů je slovo maminka spojováno s domovem a bezpečím.¹³⁸ Jaroslav Seifert nebyl jediný, kdo maminku zakomponoval do svých básnických děl, jako další byl například autor Jan Neruda s jeho básní *Matičce*, či baladou *Matka*:

*Pod vodou měl ji sedm let
a měla s ním dvě děti,
pak řekl Vodník: „Můžeš teď
zas domov uvidět.*

*Děle se mně tam nesdržuj,
to žádám ještě jednou,
sic vlny ze dna děti tvé
jak mrtvý leknín zvednou!“ -*

*Děle se však tam nesdržuj
než tři dni a tři noci,
sic zde tvé děti zardousím*

*Plynula noc a plynul den
co zas je navracena,
co s ní se těší družka zas*

¹³⁶SKÁCEL, Jan. *Kolik příležitostí má růže*. První vydání. Praha: Nakladatelství Československý spisovatel, 1957, s. 43. ISBN neuvedeno

¹³⁷SEIFERT, Jaroslav. *Maminka*. Osmé vydání. Praha: Nakladatelství Albatros, 2008, s. 16. ISBN 978-80-00-02178-2.

¹³⁸ŠNOBLOVÁ, Anna. *Motivy bezpečí a jistoty v díle Jana Skácela pro děti* [online]. Pardubice, 2013 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/5yo996/>. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická. Vedoucí práce doc. PhDr. Vladimír Novotný, Ph.D.

Za povšimnutí stojí fakt, že každý z autorů má na maminku jiný pohled a jinak ji do básně zakomponoval. Ze Seifertových veršů je cítit láska, touha. Báseň nás naplní dojmem a pocitem, které zažívají malé děti, když se přitisknou do náruče své milované matky, která je porodila, učila a chránila je před vším špatným. I přes to všechno ale Seifert objevuje ještě něco nového, bezmeznou důvěru dítěte v matčino pochopení a matčino štěstí, jež objevila. Maminka má představovat chápající, odpouštějící bytost, nevyčítá, nekřičí na děti kvůli hloupostem, ale naopak je umí pochválit i za maličkosti. To dokáže jen ta pravá maminka. Jan Neruda si námět pro svou skladbu vypůjčil od K. J. Erbena a balada *Matka* tak zobrazuje tragický příběh zcela totožný s Erbenovou baladou *Vodník*. Ve Skácelově poezii se motiv maminky objevuje zcela automaticky, neúčelně. Jeho díla s maminkou počítají, protože se předpokládá, že dítěti básně bude předčítat právě maminka. Pro děti je maminka nejdůležitější bytostí a zastává pro ně nejdůležitější úkol. Ať už si děti představí maminku, tatínka, či oba rodiče najednou důležité vždy bude, aby byla přítomna láska, důvěra, pochopení a pocit bezpečí.¹⁴⁰

¹³⁹NERUDA, Jan. *Knihy veršů*. [online]. V MKP 1. vyd. Praha: Městská knihovna v Praze, 2011 [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: http://web2.mlp.cz/koweb/00/03/59/03/33/knihy_versu.pdf

¹⁴⁰ŠNOBLOVÁ, Anna. *Motivy bezpečí a jistoty v díle Jana Skácela pro děti* [online]. Pardubice, 2013 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/5yo996/>. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická. Vedoucí práce doc. PhDr. Vladimír Novotný, Ph.D.

2 Biografie a bibliografie Jana Skácela

2.1 Biografie

Básník Jan Skácel se narodil 7. února 1922 ve Vnorovech u Strážnice, své dětství pak ale následně prožil v Poštorné a v Břeclavi, kde začal později studovat na zdejším gymnáziu. Po úspěšné maturitě, kterou nakonec absolvoval na gymnáziu v Brně, působil jako uvaděč v brněnském kině Moderna. Následně roku 1942 pracoval jako stavební dělník v Rakousku, po válce se snažil o studium českého a ruského jazyka na Masarykově univerzitě, studium však nedokončil.

Od roku 1948 působil jako redaktor kulturní rubriky deníku *Rovnost*, později pak v literárně-dramatickém oddělení brněnské redakce Československého rozhlasu. Roku 1963 se zasloužil o pozici šéfredaktora časopisu *Host do domu*, která mu vydržela až do roku 1969. Po jeho zániku o rok později se začal živit jako spisovatel z povolání, jeho publikace ale vycházely jen samizdatově a exilově, a tudíž velmi zřídka. Až od roku 1981 mohla být Skácelova díla vydávána nejprve prostřednictvím brněnského nakladatelství *Blok*. Spolupracoval také s divadelními scénami, zejména s Mahenovou činohrou v Brně a pražským Divadlem na Vinohradech.

Zemřel 7. listopadu 1989 na srdeční selhání, příčinou se zdála být rozedma plic. Až do své smrti mu stála po boku a byla mu oporou jeho manželka, Božena Skácelová.¹⁴¹

2.2 Bibliografie

Skácelova poetika obsahuje zrcadlení základních lidských hodnot, zobrazující lásku k tradici, k přírodě a souznění s ní. Autorova poezie má blízko k tiché, meditativní poezii a jeho verše jsou plné napětí a lyriky.¹⁴²

Skácelovy první básnické výraznější pokusy se na výzvu Oldřicha Mikuláška, jeho dlouholetého přítele, objevily jak v *Mladé frontě*, tak v brněnské *Rovnosti*. Jeho literární a publicistické působení bylo s *Rovností* spjaté až do roku 1952. Jeho první kniha, sbírka *Kolik příležitostí má růže* (1957) tak již představila zralého básníka.

¹⁴¹Obec Vnorovy. *Jan Skácel*. [online]. [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <http://www.vnorovy.cz/shortcodes/slavni-rodaci/jan-skacel>

¹⁴²VOBEJDOVÁ, Jana Terezie. *Obraz dětství v literární tvorbě Jana Skácela* [online]. Brno, 2017 [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/iv9uav/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Miroslav Chocholatý, Ph.D.

Milan Jelínek, rozhlasový redaktor a jazykovědec, se o Skácelově stylu zmínil takto: „*V poezii Jana Skácela se prolíná myšlenková, emocionální, estetická i stylová originalita. Skácel tak představuje básnickou individualitu, která obohacuje českou poezii ve všech složkách poetického textu. Skácel vytváří se svým čtenářem neopakovatelný vztah, chce mu sdělovat své myšlenky, chce se dělit o své city, chce šířit své mravní zásady a zároveň chce rozdávat krásu obrazu a zvuku.*“¹⁴³

Skácel se nikdy zcela neztotožnil s programem mladých básníků sdružujících se kolem časopisu *Květen*. Rovněž taky v 60. letech zůstal stranou od literárních uskupení formulujících se kolem společenskokritického měsíčníku *Tvář* a kulturního měsíčníku *Sešity pro mladou literaturu*. Šedesátá léta dala Skácelovi prostor pro vydání čtyř sbírek, které se dočkaly ještě většího ohlasu, než jeho první sbírka *Kolik příležitostí má růže* (1957). Verše sbírek *Co zbylo z anděla* (1960) a *Hodina mezi psem a vlkem* (1962) se pyšní prvky folkloru a baladičností. V dalších sbírkách *Smuténka* (1965) a *Metličky* (1968) autor volí namísto volného verše tradiční strofickou a veršovanou formu, je zde patrná propracovaná obraznost propojující intelekt s intuicí.¹⁴⁴ „*Padne-li na kámen džbán, rázem se rozletí na tisíc kusů. Padne-li na džbán kámen, opět se rozbije džbán.*“¹⁴⁵

Na počátku 60. let vyšly i básnickovy první knihy pro děti s názvem *Pohádka o velikém samovaru* (1961) a *Jak šel brousek na vandr* (1961). Tyto básnické skladby obsahují výrazné prvky dobové politiky a jsou dost ovlivněny společenskou situací. Jejich doba vzniku totiž sahá do 40. let a nedosahují tím kvalit jeho pozdějších dětských knih vydávaných v průběhu osmdesátých let. Jeho první prozaické texty byly potom publikovány roku 1960 v časopise *Host do domu*. Toto období je pro Skácela taky významné pro jeho prozaické miniatury, které byly společně s novinovými články vydány do souborů *Jedenáctý bílý kůň* (1964) a *Třináctý černý kůň* (1993- posmrtně). Vynikaly především jazykovou čistotou a vynalézavostí, autor v nich předkládal subjektivní obraz světa a obracel se ke vzpomínkám na své dětství.¹⁴⁶

V počátcích normalizace bylo pro Skácela stejně tak, jako pro mnoho dalších autorů, povoleno publikovat jen v samizdatu. V této době vydává autor dva básnické cykly, soubor

¹⁴³JELÍNEK, Milan. O stylu poezie Jana Skácela. In: *Bílá žízeň*. Ed. Ranný, Emanuel. Třebíč: FiBox, 1993. s. 61 – 67.

¹⁴⁴VOBEJDOVÁ, Jana Terezie. *Obraz dětství v literární tvorbě Jana Skácela* [online]. Brno, 2017 [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/iv9uav/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Miroslav Chocholatý, Ph.D.

¹⁴⁵SKÁCEL, Jan. *Květy z nahořklého dřeva*. První vydání. Praha: Nakladatelství Mladá fronta, 2000, s. 151. ISBN 80-204-0884-3.

¹⁴⁶VOBEJDOVÁ, Jana Terezie. *Obraz dětství v literární tvorbě Jana Skácela* [online]. Brno, 2017 [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/iv9uav/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Miroslav Chocholatý, Ph.D.

Chyba broskví (vyšla samizdatově roku 1975 a exilově 1978 v Torontu) a cyklus *Oříšky pro černého papouška* (vydaný v samizdatu roku 1976). Tyto dva cykly pak vyšly roku 1983 oficiálně pod názvem *Naděje s bukovými křídly*. Osmdesátá léta jsou pro Skácela významná taky z hlediska jeho tvorby pro děti a mládež, především tituly *Kam odešly laně* (1985) a *Proč ten ptáček z větve nespadne* (1988). Jeho nejvýraznější tvorba pro děti s názvem *Uspávanky* (1983) obsahuje velké množství tradičních pohádkových motivů. Toto období je pro Skácela důležité i z hlediska jeho spolupráce s divadlem. Skácelův překlad a úpravu Plautova *Lišáka Pseudola* hrálo několik souborů stejně tak, jako jeho přebásnění Sofoklova *Oidipa*, které bylo uvedeno ve Státním divadle v Brně a v Divadle na Vinohradech.¹⁴⁷

Po básnickově smrti připravil Jiří Opelík k vydání krátkou veršovanou skladbu s titulem *O pejsku Ďapovi, výru Výrovi, slavičku Slavíkovi a kočičce, která se moc styděla* (1998), která byla nalezena až v básnickově pozůstalosti. Posmrtně vyšla taktéž básnická sbírka *A znovu láska* (1991) a již zmiňovaný soubor fejetonů *Třináctý černý kůň* (1993).

Tvorba Jana Skácela v době 70. a 80. let je příznačná hlubokým vědomím mravnosti. Jeho básně jsou charakteristické úsporným výrazem a originální metaforou, mezi základní znaky Skácelovy poetiky sledujeme mýtus dětství. Autor si cenil lidové tradice, s níž kontrastovala povrchnost a spěch spjat s moderním životem. Jeho vědomí vlastního věku a nezastavitelného plynutí času směřuje v průběhu celé tvorby k trvalému spojení dětství a dospělosti.¹⁴⁸

Skácelovo dílo bylo oceňováno především v zahraničí- v roce 1989 převzal v Itálii Petrarkovu cenu a ve Slovinsku cenu Vilenica 89. V roce 1992 mu byla předána Zlatá plaketa za zásluhy o rozvoj Jihomoravského kraje a stal se čestným občanem města Brna.¹⁴⁹

¹⁴⁷VOBEJDOVÁ, Jana Terezie. *Obraz dětství v literární tvorbě Jana Skácela* [online]. Brno, 2017 [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/iv9uav/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Miroslav Chocholatý, Ph.D.

¹⁴⁸Databáze knih. cz. *Jan Skácel/životopis*. [online]. [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/jan-skacel-142>

¹⁴⁹Obec Vnorovy. *Jan Skácel*. [online]. [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <http://www.vnorovy.cz/shortcodes/slavni-rodaci/jan-skacel>

3 Analýza textů Jana Skácela v oblasti intencionalní literatury pro děti a mládež

Počátek autorovy tvorby v oblasti intencionalní literatury pro děti a mládež nalézáme již na konci čtyřicátých let 20. století, kdy v roce 1949 vyšla první básnická sbírka s názvem *Pohádka o zlém caru a hodném Leninovi*. Toho roku byla skladba vydána v periodické publikaci *Rovnost* a přepracovaná verze sbírky pod názvem *Pohádka o velikém samovaru* vyšla poté samostatně roku 1961. Jeho tvorba pro děti obsahuje celkem 5 básnických knih adresované přímo dětskému čtenáři, roku 1961 vznikla jeho druhá veršovaná pohádka s názvem *Jak šel brousek na vandr*, dále jeho tvorba obsahuje básnické sbírky s názvem *Uspávanky* (1983), *Kam odešly laně* (1985) a *Proč ten ptáček z větve nespadne* (1988).¹⁵⁰

Cílem této kapitoly je interpretace tvorby Jana Skácela v intencionalní literatuře pro děti a mládež. Konkrétně se budeme zabývat Skácelovými *Pohádkami z Valašského království*, dále autorovou stěžejní sbírkou *Uspávanky*, z níž bude ještě podrobně rozebrána *Uspávanka s plavčíkem a velrybou*. Dále je pozornost věnována veršované skladbě *Jak šel brousek na vandr* a závěrem bude analyzována sbírka *Kam odešly laně*. Interpretace autorových děl bude zahrnovat samotnou charakteristiku díla, motivickou výstavbu a analýzu jazykových prostředků.

3.1 Pohádky z Valašského království

Pohádky z Valašského království sesbíral B. M. Kulda téměř před sto padesáti lety pod názvem *Moravské pohádky*. Jan Skácel byl ten, který je v první polovině osmdesátých let 20. století převyprávěl a požádal svoji tehdejší přítelkyni Blanku Stárkovou, aby sbírka vyšla pod jejím jménem, tak dostala název *Jak se bubnuje na princezny*. V roce 2006 sbírka dostala svůj finální název *Pohádky z Valašského království* již pod jménem Jana Skácela.

Inspirací mu byl moravský folklor a láska k jižní a východní Moravě. Stejně jako v básních i ve svých pohádkách často utíkal od moderního světa a vracel se ke kouzlu venkova a neposkvrněné přírody.¹⁵¹

¹⁵⁰VOBEJDOVÁ, Jana Terezie. *Obraz dětství v literární tvorbě Jana Skácela* [online]. Brno, 2017 [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/iv9uav/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Miroslav Chocholatý, Ph.D.

¹⁵¹SKÁCEL, Jan. *Pohádky z Valašského království*. Druhé vydání. Praha: Paseka, 2006. ISBN 80-7185-805-6.

Charakteristika díla

Ústředním tématem, jež se vyskytuje téměř ve všech pohádkách celé sbírky, se stal lidový folklor a láska k Moravě. Sbíрка obsahuje celkem 8 zpracovaných příběhů, které budou níže ve stručnosti představeny. Celou knihu doprovází motivy dobra a zla, putování světem a nabírání zkušeností. Hlavní složku knihy tvoří charakteristika lidských vlastností, láska, osud a většinou i mravní ponaučení.

První pohádka sbírky nese název *Hloupý Jan*. Hlavní postavou je bohatý muž, jenž má 3 syny. Nejstaršího z nich vyšle do světa, a jakmile se syn vrátí, je mu vystrojena obrovská hostina za jeho úspěšný návrat domů. Zhlédne se v něm i druhý syn, a když se i on vydá do světa a úspěšně se vrátí zpět, otec mu vystrojí ještě větší hostinu. Nejmladší syn Jan má již od narození přezdívku hloupý Honza a nikdo mu včetně jeho otce v ničem nikdy nevěřil. Jednoho dne ale zachrání kočku, psa a hada, se kterými se i on vydává do světa. Dostává možnost splnit si jakékoliv přání od hadího krále, který je mu vděčný a Jana obdaruje hodinkami, jež plní každé přání. Díky nim se Jan přizemí do království, o svých hodinkách se však zmíní princezně, která mu hodinky ukradne. Zvířecí kamarádi mu pomohou dostat hodinky zpět, Honza nechá princeznu zmizet a spokojeně se vrátí se zvířaty domů, kde už se mu nikdo nikdy nebude smát.

Následuje pohádka s názvem *Skleněný vrch*. Žijí zde čtyři krásné panny a nikdo na světě neví, kde se skleněný vrch nachází. Jeden mladík z nedaleké vesnice se však odváží a vydá se zeptat slunce na cestu, správné odpovědi však nedostane. Posílá ho za větrem, který ho na skleněný vrch odnese a mladík si zde vybere nejmladší pannu za ženu. Matka čtyř panen, zlá čarodějnice, jim však sňatek nepřeje a pokusí se mladíka otrávit. Přichystá si pro něj několik úkolů, aby si mohl pannu zaslouženě vzít. S pomocí nejmladší panny mladík zvládne projít všemi zkouškami, dokonce ji i sám pozná pod závojem. V závěru pohádky vítr zlou čarodějnici odfoukne z vrchu a už ji nikdo nikdy nespátří.

Pohádka s názvem *Kouzlíř* obsahuje opět postavu mladíka, který si hledá práci. Navštíví kouzlíře, požádá ho o práci, ale protože mladík umí číst a psát, práci nedostane. Později se však ke kouzlíři vrátí a tvrdí, že číst a psát neumí. Jeho prací je pečovat o kouzelné knihy, a protože je bystrý, tajně se i sám všechna kouzla naučí. Po třech letech kouzlíře opouští a začne všechna kouzla využívat k vlastnímu prospěchu. Když se to kouzlíř dozvídá, mladíka se okamžitě vydává hledat. Tomu se ale podaří utéct, promění se v diamantový prsten, který si jednoho dne koupí sedlákova dcera. Kouzlíř začne u sedláka pracovat se záměrem získat

prsten. Mladíkovi se však podaří zachránit, vrátí se do své podoby a s dcerou sedláka se nakonec ožení.

O čtyřech bratřích je název kratší pohádky, jejímiž hlavními představiteli jsou myslivec a jeho čtyři syni. Ti se rozhodnou jít do světa, každý se vydává jiným směrem a do roka a do dne se mají opět setkat. Po roce se vrátí nejdříve nejstarší syn, který se stal skvělým látařem. Druhý syn se stal zlodějem, třetí hvězdářem a nejmladší syn se stal po otci myslivcem. Společně provádějí dál svá řemesla, mají se dobře a žijí spolu ve zdraví.

Chudý Kovář, název dalšího díla popisuje kováře, který je velmi chudý a má problém uživit svoji šesti člennou rodinu. Jednou za ním přijde důstojník a žádá po něm vykovat 1000 podkov. Důstojník kováři za jeho službu zaplatí konincem, a protože se kovář neumí bránit, plný smutku odchází zpět domů. Tam ho ale čeká milé překvapení, když se náhled koninec přemění v dukáty a do smrti má tak kovář s rodinou o blaho postaráno.

Šestá pohádka nese název *Boty, klobouk a plášť*. Opět zavítáme do kovářské rodiny s jediným synem Janem. Ten kvůli finančním nedostatkům musí ukončit studia a odchází do světa, kde po cestě potkává tři bratry hádající se o dědictví. Jejich otec jim zanechal kouzelné desetimílové boty, klobouk neviditelnosti a létající plášť. Jan jim poradí, ať mu věci dají, že je mezi ně spravedlivě rozdělí. Avšak svoje slovo nedodrží a s kouzelnými věcmi uteče. Schová se do díry v zemi, kde zůstává po tři noci. Po tu dobu ho navštěvují různá strašidla, zvou ho na karty a k tanci. Pozvání odmítá kvůli radě stařenky, jež potkal po cestě a díky jejím radám nakonec osvobodí celé město i s princeznou, která mu nabídne svou ruku. Jan se i s nevěstou spokojeně vrátí domů a bratrům jejich kouzelné věci navrátí.

V předposlední pohádce *Tři bílé růže* zavítáme do vesnice, kde kupec vychovává své tři dcery. Dvě nejstarší jsou hamižné, často touží po špercích a drahých šatech, ale ta nemladší si přeje jen tři bílé růže. Otec dcerám šaty a šperky koupí a nejmladší natrhá na zahradě zakletého zámku růže. Před jeho očima se však zjeví netvor, který na zámku žije a přikáže mu přivést jeho nejmladší dceru. Po dobu tří let zde musí žít, nic jí nechybí, jen velmi touží navštívit svého otce. Netvor jí to dovolí pod podmínkou, že se za přesně tři dny vrátí. Slovo nedodrží, a jakmile se čtvrtý den vrátí zpět, najde netvora mrtvého. Ze smutku ho políbí, netvor se náhle promění v krásného prince a s mladou dívkou se ožení. Tato pohádka z počátku evokuje všem známou pohádkou Popelka a je tedy pravděpodobné, že si Skácel samotný námět z pohádky vypůjčil.

Závěrečný pohádkový příběh s názvem *Janíček s voničkou* přivádí čtenáře do království s jedinou princeznou. Starý král touží svou jedinou dceru provdat a předat tak své žezlo dál. Ovčák Jan se o tom dozvídá, vezme si čtyři bochníky chleba a vydává se požádat krále o princeznuinu ruku. Protože je ale hodný a nedokáže nikoho odmítnout, bochník po cestě rozdává žebrákům a na oplátku od nich dostává kouzelný karabáč, píšťalku, mošnu a hůl. Ovčák začne na zámku pracovat, a pro princeznu začne trhat na zahradě růže. V přičarovaných šatech chodí každý večer navštěvovat princeznu a po odchodu se vždy rázem opět promění v ovčáka a zapírá, že by šlo o něho. Až podle šátku princezny, kterým si ovčák Jan zavázal poraněnou nohu, se princezna utvrdí v tom, že šlo celou dobu o toho stejného mladíka, který ji trhal růže a v krásných šatech pak nosil do pokoje. A tak mohl konečně přestat zapírat a princeznu si vzít za ženu.¹⁵²

Pohádky z Valašského království jsou nekompromisní, čtenářům přináší ponaučení, kritiku negativních lidských vlastností a špatného chování. Přesto ale nepostrádají kouzlo a tajemství, které by mělo být v pohádkách ukryto. Skácel uchoval bezprostřednost Kuldova vyprávění, obohatil je o krásný jazyk a velkou dávkou humoru. Pro děti pohádky potom na začátku 21. století převyprávěl herec Bolek Polívka. Při četbě vyzdvihuje humor všude tam, kde se jen náznakem nabízí a v žertovných situacích ho naplno rozvíjí. Zároveň Polívka vypráví tak, že mají pohádky šanci vstoupit do historie jako příklad ideální uvolněné interpretace pohádkového textu.¹⁵³

Charakteristika postav

Téměř každý pohádkový příběh obsahuje jedno z nejčastěji používaných jmen vyskytujících se zejména v pohádkách, a to je jméno Jan. Především Hloupý Jan neboli Honza je téměř univerzální pohádkový typus. Existují případy, kdy se za tímto jménem nemusí ani vyskytovat hlavní postava, ani chytrák, nýbrž jen obyčejný prostý mladík, který je všem pro smích, ale jemuž vyšší spravedlnost nadělí královskou korunu a životní dary. Ve většině případů, český Honza patří na venkov, z chudé rodiny a k bohatství mu teprve pomůže vydat se do světa, nabírání zkušeností, popřípadě i kouzelné dary.¹⁵⁴

¹⁵²SKÁCEL, Jan. *Pohádky z Valašského království*. Druhé vydání. Praha: Paseka, 2006. ISBN 80-7185-805-6.

¹⁵³ŠMEJDOVÁ, Petra. Vaše literatura. cz. *Bolek Polívka čte Pohádky z Valašského království*. [online]. 2010 2022 [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://www.vaseliteratura.cz/recenze/pro-deti-a-mladez/1145-pohadky-z-kralovstvi>

¹⁵⁴KUBŮ, Eduard; ŠOUŠA, Jirí. *Pohádkový Honza. Zamyšlení nad jedním z mentalitních symbolů české vesnice druhé poloviny 19. a prvních decenníí 20. století*. [online]. Historická sociologie, 2017, [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: https://karolinum.cz/data/clanek/3789/Historicka_sociologie_1_2017_11_Kubu.pdf

Hloupý Jan ve Skácelových pohádkách opravdu představuje „hlupáka“, kterého všichni podceňují a přehlíží. Ve skutečnosti se ale nejedná o nikoho jiného, než o chudého vesnického mladíka, který rád pomáhá ostatním a je laskavý. Autor pro mužské pohlaví ve svých pohádkách žádné jiné jméno nepoužil a tím taky dodržuje „typičnost“ lidových pohádek.

Dále jsou pohádky hojně zastoupeny postavou princezny, která téměř ve všech příbězích představuje krásnou mladou dívku, v jediném případě sobeckou, dychtivou po bohatství.

Následně se objevují ať už postavy bratrů, či jediného mladíka, putujících do světa. Jedná se o statečné chlapce, kteří se snaží cestou do světa nabrat zkušenosti, zbohatnout a různým dobrodružstvím se navrátí šťastně domů. Dostávají se tak z pozice chudáků ke statusu boháčů.

Kromě synů a bratrů se v pohádkách vyskytují i dcery, většinou v magickém čísle 3. Dcery zastupují pozitivní charakter a ta nejmladší je jak se patří ta nejlaskavější, nejkrásnější. V téže pohádce se vyskytuje i postava netvora, která představuje nebezpečí, na konci pohádky zemře, aby se z něj mohl stát princ.

Charakter záporné postavy také představuje čarodějnice, zlá a krutá matka tří sester, jež nám na konci z děje odchází. Kouzlíř se může zdát z počátku jako vychytralý, talentovaný kouzelník, když se ale dozvídá o zradě svého učence, chce ho okamžitě dopadnout. A na závěr vystupuje postava kováře. Ten představuje opět chudého, zadluženého mladíka z malé vesničky, který avšak zůstává pokorným a hodným chlapcem. Jeho dobrota se mu nakonec vyplatí a díky získaným penězům začíná žít spokojený život.¹⁵⁵

3.2 Uspávanky

Nejrozsáhlejší Skácelova básnická sbírka pro děti nese název *Uspávanky*. Kniha vyšla roku 1983 a je doprovázená ilustracemi Oty Janečka. Na sbírce Skácel pracoval daleko dříve před samotným vydáním, neboť v *Uspávkách* nalezneme s drobnými úpravami texty těchto písniček: *Píseň mezi růžemi*, *Loupežnická písnička* a *Písnička o chlapci, který dělá stojku*. Tyto texty totiž vyšly roku 1979 v programu představení Laterny magiky Sněhová královna a

¹⁵⁵SKÁCEL, Jan. *Pohádky z Valašského království*. Druhé vydání. Praha: Paseka, 2006. ISBN 80-7185-805-6.

byly tehdy tištěny pod pseudonymem František Raný, jelikož byl Skácel tehdy autorem zakázaným.¹⁵⁶

Sbírka obsahuje celkem devatenáct básní na dobrou noc a autor v nich propojil prvky reálného a nereálného světa. V jednotlivých básních se objevují i nejrůznější druhy rostlin, zvířat, ptáků a přibližuje tak dětem přírodu a jak to v ní chodí. Samotný titul sbírky v nás vyvolává pocit ukládání dětí ke spánku, Skácel si uvědomoval rituál spjatý s dětským uspáváním, tyto prvky jsou prostoupeny celou sbírkou, a tak můžeme *Uspávanky* nahradit klasickým čtením pohádek dětem před usínáním. Celý cyklus je obsahově i formálně bohatý, členitý, a přitom vnitřně naprosto jednotný. Obsahuje všechny znaky skutečné poezie, která dokáže zasáhnout čtenáře dětského i dospělého.¹⁵⁷

Motivická výstavba

Ve sbírce hraje velkou roli dětská představivost a fantazie. Jak již bylo zmíněno, autor se ve verších dost věnuje motivům zvířat, dává jim přednost a děti si je tak mohou lépe představovat. Příkladem může být motiv berana, který později použil i ve své poezii pro dospělé. Tímto motivem začíná báseň *Uspávanka s počítáním ovcí*, již samotný název opět udává běžnou činnost dětí před usínáním, ke které je odkazují rodiče, když nemohou spát. Motiv kocoura a myši je příznačný v *Uspávance s hloupými kocoury a paní myší*, kdy se kocouři mezi sebou radí, jak uloví myš a nemít tak hlad. Konec básně Skácel nechává otevřený a dětem tak dává prostor vlastního domyslení:

*Až se ráno probudíš,
poví ti ze srdce ráda,
jak dopadla jejich rada.
Ale ani o chlup dřív.*¹⁵⁸

Dalším výrazným rysem je motiv ptáků. Ten je nejvíce zastoupen v básni *Uspávanka s bývalými anděly a modrým ptáčkem*. K dětem přilétne do jejich snu ptáček, půjčí jim svá křídla, aby si taky mohly vyzkoušet létat. Křídla jako symbol něčeho výjimečného, děti se

¹⁵⁶VOBEJDOVÁ, Jana Terezie. *Obraz dětství v literární tvorbě Jana Skácela* [online]. Brno, 2017 [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/iv9uav/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Miroslav Chocholatý, Ph.D.

¹⁵⁷VOBEJDOVÁ, Jana Terezie. *Obraz dětství v literární tvorbě Jana Skácela* [online]. Brno, 2017 [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/iv9uav/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Miroslav Chocholatý, Ph.D.

¹⁵⁸SKÁCEL, Jan. *Uspávanky*. První vydání. Praha: Nakladatelství Albatros, 1983, s. 28. ISBN 13-778-83.

sice nedostanou do pozice andělů, ale alespoň se přiblíží ptáčkovi a jeho létání. Básník taky hojně používá motiv přírody. Soužití s ní vidíme v básni *Uspávanka s vosou, která píchla Viktorii*, kde píchne vosa jedno malé děvčátko, ona se na ni ale nezlobí, projeví nad ní soucit a odpustí jí. Autor tak poukazuje na kladný vztah dětí k bezbranným zvířátkům a k samotné přírodě. S motivem přírody úzce souvisí motiv vody, ten je například zastoupen v podobě studánky v *Uspávance se studánkou* jako symbol života.

Důležitými jsou ve Skácelově tvorbě motivy biblické. Právě v níže interpretované básni *Uspávance s plavčíkem a velrybou* nalézáme aluzi na biblický příběh o Jonášovi.¹⁵⁹

Přestože Skácel nebyl praktikující křesťan, víra byla pro něj velmi důležitá a již od dětství v něm silně rezonovala: „*Je hrozně těžké pro prostého člověka věřit po celý život v Boha a já to také nedovedu. Domnívám se však o sobě, že jsem opravdu zbožný člověk. Jinak bych nedokázal skládat básně. Bůh je veliké citoslovce básníků, to největší, tak veliké, že si ho ani všichni nezasloužíme.*“¹⁶⁰

Jazykové prostředky

Autor v básních využívá jazyk spisovný, velmi výrazná je hravost a pestrost, která slouží k oživení básní. Ta je zřetelná například na opakujiícím se slově *kroutit* v různých podobách v *Uspávance s krutihlavem*. Oživení básní vnímáme i v neobvyklých obměnách klasických slovních spojení: „*vzaly hned ploutve na ramena.*“¹⁶¹ místo známého spojení „*vzít nohy na ramena*“. Častým znakem jeho poezie jsou zdvojnásobky, které jsou pro dětskou mluvu typické („*kožíšek*“, „*myška*“, „*vrabeček*“).¹⁶² Snaží se neopakovat slova, výjimku tvoří verše, kdy básník apeluje na čtenářovu pozornost, což lze vidět například v ukázce z básně *Uspávanka s bývalými anděly a modrým ptáčkem*: „*To bylo dávno, dávno, dávno / a tenkrát dávno svět se dělil / na lidi, / kteří jen tak byli, / a potom ještě na anděly*“.¹⁶³ Zvláštní ozdobou je epizeuxis, kterým autor zvyšuje zvukovou působivost věty. Příkladem může být verš „*houpy, houpy, houpy, hou*“.¹⁶⁴ Pro ještě větší přiblížení dětskému čtenáři jsou zvířata téměř v každé *uspávance* personifikována: „*Jednonoh a stonožka byli spolu na výletě*“.¹⁶⁵

¹⁵⁹VOBEJDOVÁ, Jana Terezie. *Obraz dětství v literární tvorbě Jana Skácela* [online]. Brno, 2017 [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/iv9uav/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Miroslav Chocholatý, Ph.D.

¹⁶⁰SKÁCEL, Jan. Co mám s pánembohem. *ROK: Revue otevřené kultury*. 1992, roč. 3, č. 1, s. 4.

¹⁶¹SKÁCEL, Jan. *Uspávanky*. První vydání. Praha: Nakladatelství Albatros, 1983, s. 14. ISBN 13-778-83.

¹⁶²SKÁCEL, Jan. *Uspávanky*. První vydání. Praha: Nakladatelství Albatros, 1983. ISBN 13-778-83.

¹⁶³SKÁCEL, Jan. *Uspávanky*. První vydání. Praha: Nakladatelství Albatros, 1983, s. 22. ISBN 13-778-83.

¹⁶⁴SKÁCEL, Jan. *Uspávanky*. První vydání. Praha: Nakladatelství Albatros, 1983, s. 17. ISBN 13-778-83.

¹⁶⁵SKÁCEL, Jan. *Uspávanky*. První vydání. Praha: Nakladatelství Albatros, 1983, s. 49. ISBN 13-778-83.

I přes jazyk spisovný a srozumitelný obsahují básně i méně vhodná slova pro dětskou poezii. Ve sbírce se nachází archaismy („*kol té tůně*“)¹⁶⁶, knižní výrazy („*v lůně lesů*“)¹⁶⁷, a dokonce i přechodníky („*litujíc*“).¹⁶⁸ Nechybí ani slova, která jsou do dětské poezie nevhodná a děti je nemusí znát jako například slova *zkonfiskovat*, *čabraka* či *krumplovat*.¹⁶⁹

¹⁶⁶SKÁCEL, Jan. *Uspávanky*. První vydání. Praha: Nakladatelství Albatros, 1983, s. 42. ISBN 13-778-83.

¹⁶⁷SKÁCEL, Jan. *Uspávanky*. První vydání. Praha: Nakladatelství Albatros, 1983, s. 43. ISBN 13-778-83.

¹⁶⁸SKÁCEL, Jan. *Uspávanky*. První vydání. Praha: Nakladatelství Albatros, 1983, s. 58. ISBN 13-778-83.

¹⁶⁹VOBEJDOVÁ, Jana Terezie. *Obraz dětství v literární tvorbě Jana Skácela* [online]. Brno, 2017 [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/iv9uav/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Miroslav Chocholatý, Ph.D.

3.3 Uspávanka s plavčíkem a velrybou

Plavčík je onen, kdo se plaví

na moři,

a ne ze zábavy.

Není to žádná legrace

choditi na loď do práce.

No zkrátka, plavčík, to je pán,

co na moři je zaměstnán.

Na lodi, která ryby loví,

šplhati musí do lanoví

a čistit mosaz, až se blýská.

Na souši se mu spíše stýská.

A tak ti budu vyprávět

o plavčíku, co málem svět

obeplul na své plachetnici

a jmenoval se plavčík Jan

a doma říkali mu Janek.

Taková loď si žádá vánek,

když ten se opře do plachet,

nemůže plavčík zahálet.

Kormidlo velikánské třímá,

aby loď plula hezky zpříma.

Kormidlo třímá bez únavy

a ryby vystrkují hlavy

z moře, jež tiché je jak laňka,

a obdivují toho Janka.

A tleskají mu ploutvemi.

Plavčík Jan na obdiv si zvykl

a časem natolik už zpychl,

když ryby tleskaly mu zvučně,

že třímal jenom jednoručně.

A když tu slávu takhle nesl,

do hlubin náhle koráb klesl,

protože najel na útes.

Plavčík Jan taky na dno kles.

Nahoru vyplaval však zručně

a tentokráte obouručně.

Rybky, co tleskaly mu právě,

zatímco oddával se slávě,

jakmile nastala ta změna,

vzaly hned ploutve na ramena.

A najednou byl v moři sám.

Ať plaval sem, ať plaval tam

a vlnami si cestu razil,

na živou bytost nenarazil.

Oceán tichý byl jak laň

a po něm plaval plavčík Jan.

A kde se vzala, tu se vzala,

velryba k němu připlavala

a on ji na nos políbil.

Zkušený plavčík nelíbá
na širém moři velryba
a s velrybou je také potíž.

Hle, co se stalo: náhle totiž
velryba zívla velmi zjevně
a plavčík Jan už nebyl zevně.

Najednou celý uvnitř byl.

Co ti mám ještě vyprávět?
Plavčík Jan obeplouvá svět
a nic mu k štěstí nechybí
v břiše veliké velryby.

Přes kostice se na svět dívá
a někdy velrybě té zpívá,
velryba sama nezpívá si.

A nezpívají medúzy,
nateklo by jim do pusy
to slané moře,
jež je věčné.

A tak na cestě nekonečné
zpívá si jenom plavčík Jan.

Houpy, houpy, houpy, hou,
ryby plují pod vodou,
ryba není žádné ptáče,
vpředu plují zavináče,
za makrelou tlustí sledí
a velryba naposledy.

Ve velrybě jako pán
prochází se plavčík Jan.

Ve dne plují, v noci spí,
vůbec nic jim nechybí.¹⁷⁰

¹⁷⁰SKÁČEL, Jan. *Uspávanka s plavčíkem a velrybou*. První vydání. Nakladatelství Sursum, 2011. ISBN 978-80-7323-209-2.

Charakteristika díla

Uspávanka s plavčíkem a velrybou čtenáře seznamuje s příběhem plavčíka Janka, který obeplouvá svět na své loďce. Při jeho plavbě se čtenářům vytvoří jakýsi obraz životní cesty, kterou si každý musí ujít sám, není jednoduchá, stejně jako Jankova plavba. Cesta se Jankovi zdá z počátku velmi snadná, začnou ho obdivovat ryby a tím pádem se Janka zmocní arogance a pýcha. Přestává vnímat svou povinnost plavčíka, pouští kormidlo a dočista zapomene ovládat směr své cesty. Dochází k tomu nejhoršímu, ztroskotání. Janek se však neutopí, vyplouvá na hladinu a je mu dána nová šance. Nadále již nevlastní žádnou loď a přichází o veškerý obdiv. On se však nevzdává, sebere všechny síly, jež mu doposud zbyly, a s pokorou plave širým oceánem. Dostává prostor se zamyslet nad svými chybami a zrekapituluje si celou nehodu. Jeho druhá šance se mu naskytne v podobě velryby, kterou políbí a tímto činem dokazuje, že jeho pýcha vymizela, neboť tohle by jen tak zkušený plavčík neudělal. Nachází společníka na svou cestu, s velrybou se sblíží a vzniká tak obraz nového domova, útočiště. Lodí se mu stává břicho velryby, kde se cítí svobodný.¹⁷¹

Motivická výstavba

Hlavním tématem básně se stává osud plavčíka poznamenaný jeho vlastní pýchou. Jako vedlejší témata vnímáme jako ta, která se navzájem staví do kontrastu. Na jednu stranu cítíme osamělost a stesk plavčíka, který chce zároveň objevovat svět a zažívat dobrodružství na moři. Je zde nastíněn obraz přátelství, ale také samoty. Plavčík Jan z počátku pluje na lodi sám a je šťastný, ale jakmile jej spolkne velryba, pochopí sílu přátelství a nechce se ho vzdát. Báseň má v sobě morální ponaučení a je koncipována jako ukázka toho, co se může stát, když člověka zasáhne vlastní pýcha a sobeckost.¹⁷² Nejrozsáhlejším motivem básně je motiv zvířat, konkrétně mořští živočichové jako ryby, které jsou v básni personifikovány, Janovi tleskají a obdivují ho. Důležitějším zástupcem mořského světa je v básni velryba, ze které si plavčík udělá své plavidlo. Během plavby s velrybou jim na cestu zpívají medúzy, ke konci básně se objevují i tlustí sledi a makrela.

¹⁷¹SKÁCEL, Jan. *Uspávanka s plavčíkem a velrybou*. První vydání. Nakladatelství Sursum, 2011. ISBN 978-80-7323-209-2.

¹⁷²HEROUDKOVÁ, Eva. *Poezie jako východisko pro výtvarnou tvorbu dětí* [online]. Brno, 2015 [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/mtwr3/DIPLOMOVA_PRACE_EvaHeroudkova_final_qxnicmdf.pdf

Jazykové prostředky

Celá uspávanka je psána jazykem spisovným, především srozumitelným pro dětského čtenáře. Verše Skácel nepíše nijak dlouhé a děti si tak mohou mezi pauzami samotný příběh lépe představovat. Objevují se básnické prostředky jako je epiteton („*kormidlo velikánské*“, „*cestě nekonečné*“),¹⁷³ personifikace („*...a tleskají mu ploutvemi*“),¹⁷⁴ či přirovnání („*oceán tichý byl jak laň*“).¹⁷⁵ Básník dále pracuje s gradací „*velikánské kormidlo*“ a objevují se i taková slova a tvary, jež dětskému čtenáři nemusí být blízká („*šplhati*“, „*choditi*“, „*lanovi*“, „*zpychl*“, „*třímá*“).¹⁷⁶

3.4 Jak šel brousek na vandr

Stejně, jako Skácelovu *Pohádku o velikém samovaru*, můžeme zařadit i skladbu pro děti s názvem *Jak šel Brousek na vandr* mezi pohádky sociální. Obě tyto skladby byly v 60. letech velmi kritizovány, avšak byl to Václav Stejskal, který je považoval za „*blýskání na lepší časy*“¹⁷⁷ v dětské poezii. Hodnota těchto sbírek v dnešní době není vysoká, a to především kvůli pronikání tehdejšího schematismu.¹⁷⁸

Motivická výstavba

Příběh brousku je ukotven přímo v čase dětství, kdy hlavním motivem celé skladby je vandrování oživlého brousku. Skácel se inspiroval tradičním námětem řady pohádek, a to putováním hlavního hrdiny do světa za účelem hledání práce. Z počátku brousek najde práci u sedláka, kde je šťastný, po nějakém čase se ale rozhodne utéct. Rozdíl oproti pohádkám běžného charakteru spatřujeme v tom, že většinou se hlavní hrdina vydává na vandr především nabýt zkušenosti a vědomosti, kdežto brousek putuje za prací za záměrem stát se užitečným a pomáhat druhým. Pokud se více zaměříme na obsah pohádky, putování brousku nám může připomínat lidovou pohádku *O Koblížkovi*, která ale dobře nekončí, na rozdíl od příběhu Skácelova brousku. Ten se dokutálí až do města, kde dostává od člena Sboru národní bezpečnosti práci v místní továrně. Příběh brousku ukazuje jakousi paralelu k lidskému

¹⁷³SKÁCEL, Jan. *Uspávanka s plavčíkem a velrybou*. První vydání. Nakladatelství Sursum, 2011. ISBN 978-80-7323-209-2.

¹⁷⁴SKÁCEL, Jan. *Uspávanka s plavčíkem a velrybou*. První vydání. Nakladatelství Sursum, 2011. ISBN 978-80-7323-209-2.

¹⁷⁵SKÁCEL, Jan. *Uspávanka s plavčíkem a velrybou*. První vydání. Nakladatelství Sursum, 2011. ISBN 978-80-7323-209-2.

¹⁷⁶SKÁCEL, Jan. *Uspávanka s plavčíkem a velrybou*. První vydání. Nakladatelství Sursum, 2011. ISBN 978-80-7323-209-2.

¹⁷⁷STEJSKAL, Václav. *Moderní česká literatura pro děti*. První vydání. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy, 1962, s. 252. ISBN neuvedeno

¹⁷⁸VOBEJDOVÁ, Jana Terezie. *Obraz dětství v literární tvorbě Jana Skácela* [online]. Brno, 2017 [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/iv9uav/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Miroslav Chocholatý, Ph.D.

životu, kterou náhle změní nepředvídatelná událost. Tento příběh je poselstvím vytrvalosti a úspěšně tak dospět ke šťastnému konci.¹⁷⁹

Autor v příběhu klade důraz na samotný tvar brousku- kulatost spojenou s odvozeným pohybem, kutálením. Kruh je považovaný za jakýsi symbol dokonalosti. Člověk s těmito povahovými rysy, které vyznačuje brus (pracovitost, poslušnost, obětavost) by byl považovaný za hrdinu. Kutálení brouska tak můžeme chápat jako stálý pohyb kupředu, který symbolizuje získávání nových dovedností, zkušeností a snahu se zlepšit.¹⁸⁰

Jazykové prostředky

Tato skladba pro děti obsahuje spíše slabou uměleckou úroveň. Autor do pohádky vložil dvanáctiveršový refrén, který se opakuje na třech místech. Ten pojednává o kutálení a pro zvýšení dynamičnosti básník v těchto pasážích zkrátil délku veršů. Pohádka je postavena na personifikaci brusu, který si zachovává své pocity, chování a vzhled, tedy celou lidskou stránku. Ani lidé v pohádce nejsou nikterak zaskočeni mluvícím brouskem. Pro Skácela se námětem stala dětská hra, při které děti komunikují s neživými věcmi. Autor přizpůsobuje text dětskému recipientovi, důkazem mohou zdobněliny („*pohádečka*“)¹⁸¹, či citoslovce („*hup*“, „*prrrr*“).¹⁸² Pro oživení příběhu se vyskytuje i přímá řeč, v textu vždy oddělena uvozovkami:

Pan SNB musel smát se:

„V továrně, och, tam je práce!

Tam se, brousku, zeptat zkus.

Možná potřebují brus.“¹⁸³

¹⁷⁹VOBEJDOVÁ, Jana Terezie. *Obraz dětství v literární tvorbě Jana Skácela* [online]. Brno, 2017 [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/iv9uav/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Miroslav Chocholatý, Ph.D.

¹⁸⁰VOBEJDOVÁ, Jana Terezie. *Obraz dětství v literární tvorbě Jana Skácela* [online]. Brno, 2017 [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/iv9uav/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Miroslav Chocholatý, Ph.D.

¹⁸¹SKÁCEL, Jan. *Jak šel brousek na vandr*. První vydání. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy, 1961, s. 23. ISBN neuvedeno

¹⁸²SKÁCEL, Jan. *Jak šel brousek na vandr*. První vydání. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy, 1961, s. 6. ISBN neuvedeno

¹⁸³SKÁCEL, Jan. *Jak šel brousek na vandr*. První vydání. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy, 1961. ISBN neuvedeno

3.5 Kam odešly laně

Jedná se o druhou Skácelovu sbírku určenou dětskému čtenáři, která vyšla v roce 1985. Celá sbírka stejně tak, jako jeho následující *Proč ten ptáček z větve nespadne*, je doplněna ilustracemi Josefa Čapka. Sbírka je prolínána pastelovými barvami, díky kterým dodává celému dílu jiné kouzlo a čtenářům i možnost prohlédnout si kresbu významného ilustrátora. *Kam odešly laně* není jediným dílem, které bylo vytvořeno do zcela již hotových kreseb, takový postup není obvyklý a tím pádem dílu dodává svou unikátnost. K takovému postupu se dále řadí básníci, jako Jaroslav Seifert s dílem *Šel malíř chudě do světa* s kresbami Mikoláše Aleše, či sbírka *Veselý rok* od Josefa Bruknera, kde jeho verše doplňují kresby ilustrátora Adolfa Zábranského.¹⁸⁴

V tomto díle se oproti *Uspávkám* Jan Skácel zaměřuje spíše na věci, jež jsou reálné, které nás běžně obklopují a svět fantazie je tak v šestnácti krátkých básních zcela potlačen. Básně se ve srovnání s předchozími sbírkami vyznačují větší jednoduchostí a do veršů pronikají prvky lyričnosti. A protože je Jan Skácel mistrem básnické miniatury a zkratky, podařilo se mu své krátké básně naplnit takovou mírou humoru a jazykové hry, že si v knize *Kam odešly laně* přijde na své i dospělý čtenář.¹⁸⁵

Motivická výstavba

Díky Čapkovým pastelům je dílo spjata s motivy hrajících si dětí, ale v první polovině sbírky se obrazy dětí zcela ztrácí a nejsou nijak zobrazeny. V počátečních verších básní převažují motivy přírody, přítomnost dětí je naznačena pouze věcmi, které předpokládáme, že dětem patří (lopatička, kyblíček). V polovině sbírky se pozornost přenáší na typicky dětské činnosti (stavění si báboviček z písku, trhání kytic). Básník tím využívá témata, jež jsou pro děti velmi známá, se kterými se často setkávají.¹⁸⁶ Téměř v každé básni se objevují zástupci rostlin, či zvířat, které následně ilustrátor znázorňuje na protějšcích stranách. Již úvodní název básně *Josef Čapek kreslí pro děti* je příznačným dominujícím motivem. Skácel se v básni snaží přiblížit dětem charakter ilustrátora a jeho malování, které ve většině případů souzní

¹⁸⁴VOBEJDOVÁ, Jana Terezie. *Obraz dětství v literární tvorbě Jana Skácela* [online]. Brno, 2017 [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/iv9uav/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Miroslav Chocholatý, Ph.D.

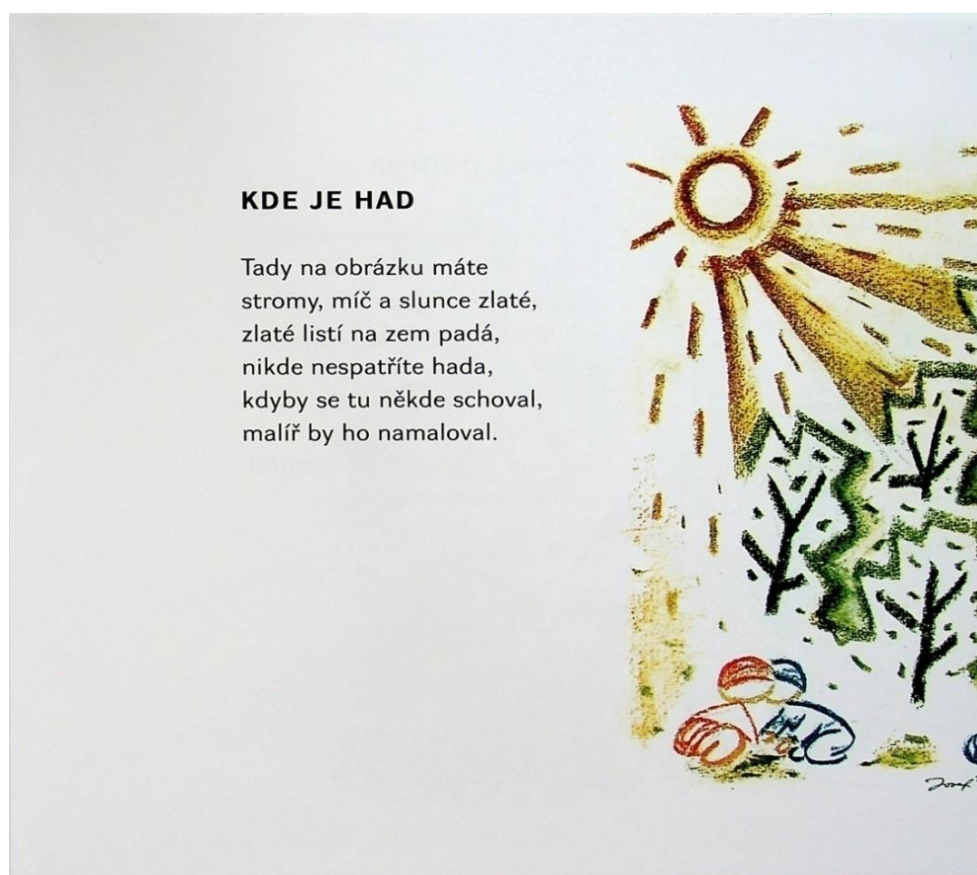
¹⁸⁵VOBEJDOVÁ, Jana Terezie. *Obraz dětství v literární tvorbě Jana Skácela* [online]. Brno, 2017 [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/iv9uav/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Miroslav Chocholatý, Ph.D.

¹⁸⁶VOBEJDOVÁ, Jana Terezie. *Obraz dětství v literární tvorbě Jana Skácela* [online]. Brno, 2017 [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/iv9uav/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Miroslav Chocholatý, Ph.D.

s přírodou: „*Maloval motýlími křídly / a sojčím pírkem, zrovna tak / jako se včela vrací k úlu / a nad rybníkem letí pták*“. ¹⁸⁷

V následující ukázce *Kde je had* je plně vyjádřena subjektivní interpretace pastelů, úvodní verše přesně zachycují to, co vidíme na obrázku. Verše jsou jednoduché a vyjadřují lehkost přírodního dění. Všimneme si, že i ilustrace jsou poněkud jednoduché, aby byly především dětem blízké a snadno uchopitelné. Básník tím, že ve verších popisuje to, co je na obrázku a přítomnost hada popírá, klade do popředí jednu ze základních lidských hodnot – pravdomluvnost. Básník ve verších využívá svoji představivost a díky inspiraci pastelových barev tak zaznamenává do básně své pocity a dojmy. ¹⁸⁸

Obrázek č. 1: Báseň Kde je had¹⁸⁹

¹⁸⁷SKÁCEL, Jan. *Kam odešly laně*. Třetí vydání. Praha: Nakladatelství Dcera sestry s.r.o., 2018. ISBN 978-80-906559-2-8.

¹⁸⁸VOBEJDOVÁ, Jana Terezie. *Obráz dětství v literární tvorbě Jana Skácela* [online]. Brno, 2017 [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/iv9uav/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Miroslav Chocholatý, Ph.D.

¹⁸⁹Knížní klub. Premium. *Kam odešly laně*. [online]. [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://www.knizniklub.cz/knihy/350552-kam-odesly-lane.html>

Jak již bylo zmíněno výše, přítomnost dětí je vyznačena pouze věcmi, které jsou dětem blízké a se kterými je spojujeme. Přímo s dětmi se setkáváme až v básni *Kytice*, kde je pozornost zaměřena na chlapce trahajícího květinu pro malíře jako odměna za to, že ji namaloval:

Ti chlapi chtějí natrhat

kytičku v dobré víře,

že to ty květy nebolí,

kytici pro malíře,

za to, že obraz nakreslil,

A ne snad ledajaký:

je na něm trnka na mezi,

chlapci a vlčí máky.¹⁹⁰

Báseň *Sladký sen* je postavena na motivu dětského snění a fantazie, kde si děti představují svět z čokolády. Když se ale probudí, jsou smutné a nechtějí věřit tomu, že se jejich sen nevyplnil. Báseň má ale i poučný charakter, neboť Skácel přímo dětem vysvětluje, že „*kdyby svět sladký byl a jedlý, / tak by ho lidé dávno snědli*“.¹⁹¹ Skácel učí děti chápat, že je někdy lepší nechat sen snem, protože někdy nemusí skončit šťastně. Nechybí ani motiv dětské hry, který se objevuje například v básni *Zámek*, kde staví dva chlapci zámek pro Růženku. Objevuje se zde práce s tzv. dvojitou hrou, jak práce manuální (stavění zámku na pískovišti), tak vymýšlení příběhu, co se stane potom, jak zámek dokončí.¹⁹² (viz s. 13)

Dalším motivem, který se objevuje v básni *Pod jabloní*, je smrt. V dílech napsaných pro děti se tento motiv často nevyskytuje, Skácel se však motivu smrti vůbec nevyhýbá. Smrt je zde znázorněna na obřadu pohřbívání ptáčka a hlavní snahou je přimět děti, aby ji uměly přijmout bez strachu, pokud se s ní někdy setkají. O uklidnění se postaral závěrečný verš, ptáček je přece neopustil a je stále v jejich blízkosti.¹⁹³

Ted' spí na sadě pod jabloní

a tisíc kosů kolem zpívá

a on v té jamce naslouchá jim

a tichý je a odpočívá.¹⁹⁴

¹⁹⁰SKÁCEL, Jan. *Kam odešly laně*. Třetí vydání. Praha: Nakladatelství Dcera sestry s.r.o., 2018. ISBN 978-80-906559-2-8.

¹⁹¹SKÁCEL, Jan. *Kam odešly laně*. Třetí vydání. Praha: Nakladatelství Dcera sestry s.r.o., 2018. ISBN 978-80-906559-2-8.

¹⁹²VOBEJDOVÁ, Jana Terezie. *Obraz dětství v literární tvorbě Jana Skácela* [online]. Brno, 2017 [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/iv9uav/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Miroslav Chocholatý, Ph.D.

¹⁹³VOBEJDOVÁ, Jana Terezie. *Obraz dětství v literární tvorbě Jana Skácela* [online]. Brno, 2017 [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/iv9uav/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Miroslav Chocholatý, Ph.D.

¹⁹⁴SKÁCEL, Jan. *Kam odešly laně*. Třetí vydání. Praha: Nakladatelství Dcera sestry s.r.o., 2018. ISBN 978-80-906559-2-8.

Téma smrti spatřujeme i v básni *Rybník*, vypravěč se ptá štiky, co by se stalo, kdyby se protrhla hráz rybníka plného ryb. Dospělým čtenářům je zcela jasné zahynutí všech ryb. Nicméně štika v básni na otázku neodpoví, jednak je němá a jednak taky z důvodu, že odpověď by mohla být pro dětského čtenáře krutá:¹⁹⁵

*Co by se ale stalo, kdyby
hráz protrhla se a ty ryby
pojednou byly na suchu,*

*neboť by voda vytekla...
Ptal jsem se na to moudré štiky
a ona mně nic neřekla.*¹⁹⁶

Výrazným prostředkem všech básní je hojná přítomnost barev. Většinou jsou předmětům a slovním spojením přisuzované takové barvy, které mohou děti reálně vidět, jen v krajních případech autor zabíhá k lehké mystifikaci. V básni *Modrá dědina* je použití barev dohnáno do extrému, kdy básník ve verších potlačuje zelenou a do popředí dává modrou barvu:¹⁹⁷

*V té vesnici je všechno modré
a je to pravda, žádná lež:
voziček modrý a v modré trávě
a u kostela modrá věž.*

*Okolo domů modré ploty
a za dědinou modrá lán,
nad ním se v modré výši vznáší
docela modrý eroplán.*¹⁹⁸

Básník taky klade důraz na tvary věcí, které děti znají a přibližuje je tak v básni *Kulatý svět*, kde hravým a pestrým způsobem popisuje dětem význam kulatého tvaru. „Kulatost“ básník využil i při výběru slov. Dával si záležet na tom, aby text působil eufonicky a volil proto slova, v nichž je mnoho „kulatých“ vokálů (koulí, chodí, noc, domů a jiné). Kromě toho je v básni zastoupena postava maminky, která děti nakrmí a uloží ke spánku. Motiv maminky v básni vytváří významově kontrastní rýmovou dvojici s „*chodí tma*“¹⁹⁹ a obdobně jsou vytvořeny i zbývající dvě rýmové dvojice básně: *míč-pryč*, a především (noc si šlape) *na paty-*

¹⁹⁵VOBEJDOVÁ, Jana Terezie. *Obraz dětství v literární tvorbě Jana Skácela* [online]. Brno, 2017 [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/iv9uav/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Miroslav Chocholatý, Ph.D.

¹⁹⁶SKÁCEL, Jan. *Kam odešly laně*. Třetí vydání. Praha: Nakladatelství Dcera sestry s.r.o., 2018. ISBN 978-80-906559-2-8.

¹⁹⁷VOBEJDOVÁ, Jana Terezie. *Obraz dětství v literární tvorbě Jana Skácela* [online]. Brno, 2017 [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/iv9uav/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Miroslav Chocholatý, Ph.D.

¹⁹⁸SKÁCEL, Jan. *Kam odešly laně*. Třetí vydání. Praha: Nakladatelství Dcera sestry s.r.o., 2018. ISBN 978-80-906559-2-8.

¹⁹⁹SKÁCEL, Jan. *Kam odešly laně*. Třetí vydání. Praha: Nakladatelství Dcera sestry s.r.o., 2018. ISBN 978-80-906559-2-8.

(z hrníčku, jenž je) *kulatý*. Druhý motiv z tohoto rýmového páru přináší v druhé polovině básně popření tmy a noci a tím posiluje kladnou a harmonickou stránku básně.²⁰⁰

*Co kulaté je, to se koulí,
brambory, mráčky, taky míč,
za kopec skutálí se slunce
a už tu není, už je pryč,
a celý den se odkutálel,
stmívá se rychle, chodí tma,*

*a děti vracejí se domů,
tam na ně čeká maminka,
má pro každého hrnek mléka,
noc si šlape na paty,
a jak to čerstvé mléko chutná
z hrníčku, jenž je kulatý.*²⁰¹

Jazykové prostředky

V této sbírce se básník mnohem méně obrací přímo na dětského recipienta, než v předchozí sbírce *Uspávanky*. Zaměřuje se spíše na dialogy mezi dětmi a dospělými, jako je tomu například v básni *Hádanka*, kdy v první strofě autor klade otázku a děti dostávají prostor ji zodpovědět: „*Jak rozeznáme otakárka od modré chrpy v obilí?*“²⁰²

Již samotný název této básně prozrazuje její formu a je tak nejvýraznějším příkladem interakce mezi autorem a dětským čtenářem. Odpověď je inspirací ilustrátorovým pastelem, na kterém jsou zachyceni jak motýli, tak graficky i barevně chrpy. S touto formou se děti setkávají opravdu od raného věku a i Skácel upřednostňuje především to, co je pro děti jednoduché, zajímavé a hlavně hravé. Snaží se vyvarovat jakékoliv racionalitě a logičnosti.²⁰³

Hra s jazykem a s jeho zvukovou stránkou se objevuje v básni *Havrani*, kde pomocí hojného opakování hlásky *r* navozuje krákorání: „*A zatímco si děti hrají, / havrani krásně krákorají. / Krajem se jejich krákot nese / a hnízda mají v černém lese*“.²⁰⁴

Ve srovnání s *Uspávkami* nalézáme ve sbírce větší množství epitet, která dodávají veršům umělečtější charakter („*slunce zlaté*“, „*svět sladký*“).²⁰⁵ S ohledem na dětského čtenáře je

²⁰⁰HOFFMANN, Bohuslav. Metodický portál RVP.CZ. *Interpretace básnických textů inspirovaných díly výtvarnými*. [online]. 2004 [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/r/Z/146/INTERPRETACE-BASNICKYCH-TEXTU-INSPIROVANYCH-DILY-VYTVARNYMI.html>

²⁰¹SKÁCEL, Jan. *Kam odešly laně*. Třetí vydání. Praha: Nakladatelství Dcera sestry s.r.o., 2018. ISBN 978-80-906559-2-8.

²⁰²SKÁCEL, Jan. *Kam odešly laně*. Třetí vydání. Praha: Nakladatelství Dcery sestry s.r.o., 2018. ISBN 978-80-906559-2-8.

²⁰³VOBEJDOVÁ, Jana Terezie. *Obraz dětství v literární tvorbě Jana Skácela* [online]. Brno, 2017 [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/iv9uav/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Miroslav Chocholatý, Ph.D.

²⁰⁴SKÁCEL, Jan. *Kam odešly laně*. Třetí vydání. Praha: Nakladatelství Dcera sestry s.r.o., 2018. ISBN 978-80-906559-2-8.

²⁰⁵SKÁCEL, Jan. *Kam odešly laně*. Třetí vydání. Praha: Nakladatelství Dcera sestry s.r.o., 2018. ISBN 978-80-906559-2-8.

taky hojně užívána metafora, se kterou se setkáváme hned v první strofě již zmiňované básně *Josef Čapek kreslí pro děti*:

*Maloval motýlými křídly
a sojčím pírkem, zrovna tak
jako se včela vrací k úlu
a nad rybníkem letí pták.*²⁰⁶

Pro snadnější pochopení metafor autor volí přírodní motivy a přibližuje je tak dětem. Užitá je i personifikace, díky které zosobňuje neživé věci a zvířatům přisuzuje lidské vlastnosti („*slunce kouká*“, „*noc si už šlape*“).²⁰⁷ Výše zmiňovaná báseň *Rybník* obsahuje lehkou paronomázií, kdy autor na základě stejného kořene slova či rýmu přidává skutečnosti nějakou vlastnost nebo činnost:

*V té vodě kapři hospodaří
a líni jsou v ní velmi líní.
U břehu vrba břehy stíní
a okounějí okouni.*²⁰⁸

Tato skutečnost se objevuje i v básni *Zámek*, kde k Růžence přidává vlastnost „*Růženka celá růžová*“.²⁰⁹

Z básnických figur zde nalézáme anaforu („*a už tu není, už je pryč/ a celý den se odkutálel*“)²¹⁰ a epanastrofu („*Stromy, míč a slunce zlaté, / zlaté listí na zem padá*“).²¹¹

Celá sbírka je psaná spisovným jazykem, autor používá formu hovorovou a někde se objevují i prvky obecné češtiny („*eroplán*“).²¹² A podobně, jako u všech sbírek pro děti, se dětskému čtenáři autor přibližuje za pomoci zdobnělin („*hrobeček*“, „*kopeček*“, „*jabluňce*“).²¹³ Smrt dětem snadněji vysvětluje prostřednictvím eufemismu, mrtvý ptáček zkrátka věčně usnul.

²⁰⁶SKÁČEL, Jan. *Kam odešly laně*. Třetí vydání. Praha: Nakladatelství Dcera sestry s.r.o., 2018. ISBN 978-80-906559-2-8.

²⁰⁷SKÁČEL, Jan. *Kam odešly laně*. Třetí vydání. Praha: Nakladatelství Dcera sestry s.r.o., 2018. ISBN 978-80-906559-2-8.

²⁰⁸SKÁČEL, Jan. *Kam odešly laně*. Třetí vydání. Praha: Nakladatelství Dcera sestry s.r.o., 2018. ISBN 978-80-906559-2-8.

²⁰⁹SKÁČEL, Jan. *Kam odešly laně*. Třetí vydání. Praha: Nakladatelství Dcera sestry s.r.o., 2018. ISBN 978-80-906559-2-8.

²¹⁰SKÁČEL, Jan. *Kam odešly laně*. Třetí vydání. Praha: Nakladatelství Dcera sestry s.r.o., 2018. ISBN 978-80-906559-2-8.

²¹¹SKÁČEL, Jan. *Kam odešly laně*. Třetí vydání. Praha: Nakladatelství Dcera sestry s.r.o., 2018. ISBN 978-80-906559-2-8.

²¹²SKÁČEL, Jan. *Kam odešly laně*. Třetí vydání. Praha: Nakladatelství Dcera sestry s.r.o., 2018. ISBN 978-80-906559-2-8.

²¹³SKÁČEL, Jan. *Kam odešly laně*. Třetí vydání. Praha: Nakladatelství Dcera sestry s.r.o., 2018. ISBN 978-80-906559-2-8.

Důležitá je ale naděje, že bude ptáček i nadále s nimi, jen bude odpočívat pod jabloní a děti ho tím pádem mohou kdykoliv navštívit.²¹⁴

Závěrem pro pochopení Skácelovy intencionální tvorby pro děti je důležitý pohled z více stran a pro porovnání s jinými autory poezie pro děti se v této části budeme zabývat Skácelovou sbírkou *Uspávanky*, srovnávat ji budeme se sbírkou *Dětem* od spisovatele Františka Halase a jako poslední bude srovnána sbírka *Od jara do jara* od Františka Hrubína.

Jan Skácel – František Halas

Ve sbírce *Dětem* stejně jako v *Uspávkách* je příznačný motiv přírody, zvířat a rostlin. V básni *Milosrdná země- Afrika* zavítáme do ciziny a dětem tak básník skrze verše a ilustrace Oty Janečka ukazuje, jak se žije v Africe.

<i>Není děcka, nad Afriku,</i>	<i>tam chytají horkem ptáci,</i>
<i>tam jen zebry chodí v triku,</i>	<i>říká se jim plameňáci,</i>
<i>tam i kůži svlečou rádi</i>	<i>jeje, tam se děcka mají,</i>
<i>jak poleno tlustí hadi,</i>	<i>nemyjí se, nečesají.</i> ²¹⁵

František Halas pracuje více s exotickým prostředím a zvířaty, které děti nejspíš znají jen ze ZOO, jako například v další básni *Paviáni, to jsou páni, na ty vám je podívání*. I přes to je většina básní spojena se zvířaty domácími a tak podobně jako Skácel pracuje s kočkou, koněm, či krávou. Největší zastoupení mají v jeho básních ptáci, ať už domácí, tak přelétaví. V básni *Návrat* přilétají vlaštovičky z teplých krajín a přinášejí jaro, nebo básně *Copak si to cvrlikají* a *Úklid* zase skrz personifikaci a zvukomalebnost seznamují dětského čtenáře s vrabci a jejich společným soužitím.

Lesní zvěř je potom zobrazena například prostřednictvím veverek a datle v básni *Povídáčka*, kde básník personifikuje les a oslovuje jej: „*Pane Les! Pozor na zdraví*“.²¹⁶

²¹⁴VOBEJDOVÁ, Jana Terezie. *Obráz dětství v literární tvorbě Jana Skácela* [online]. Brno, 2017 [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/iv9uav/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Miroslav Chocholatý, Ph.D.

²¹⁵HALAS, František. *Dětem*. Čtvrté vydání. Praha: Nakladatelství Albatros, 1986, s. 35. ISBN 13-286-KMČ-86.

²¹⁶HALAS, František. *Dětem*. Čtvrté vydání. Praha: Nakladatelství Albatros, 1986, s. 40. ISBN 13-286-KMČ-86.

Oproti *Uspávankám* pozorujeme větší výskyt dialogu dítěte s dospělým představující těsné sepnutí světa dospělých se světem dětským. V básních se dítě se obvykle ptá a dospělý odpovídá. Někde i dítě rodiče oslovuje a snaží se mu ukázat svět „dětskýma očima“:

*Ty nevíš, táto, to ti bylo k smíchu,
já viděl kosa na trávníku
zavazovat si tkaničku.*²¹⁷

Další rozdíl shledáváme například v tom, že František Halas více pracuje s rolí tatínka, než s postavou maminky, které věnuje jedinou báseň z celé sbírky, *Mamince*, kde mámu oslovuje dcera:

*Ty má milá mámo,
nevypovím přáním
to, co mluví samo
nejlíp červenáním.*

*Ty má drahá mámo,
chtěla bych být jako ty,
z lásky, z práce, z dobroty.
Ty má milá mámo!*²¹⁸

Role tatínka je potom zobrazena například v básni *Poučení otcovské*, která slouží jako promluva, nebo monolog dospělého pronášený k dítěti z rodičovské role:

*To nejsou vlnky,
to rusalek jsou jména,
a to, co slyšíš — brnky, brnky —
je harfa Vltavina,
trošku rozladěná.*

*Ty rusalky když mají hlad,
hned luna strojí večeri,
na stříbře, po dvou kačenkách.
Ať běží tam, kdo nevěří!
Tma tmoucí, tmoucí tma
stříbro pak umývá.*²¹⁹

V rámci výrazových prostředků jsou si tyto dvě sbírky sobě velmi blízké, jen v *Uspávankách* nalézáme více metafor a epitet, kdežto sbírka *Dětem* zase ukazuje větší množství personifikací. („vlastovičky, povídky, švitořičky“, „cinkání lžiček“, „si ptáci kupují

²¹⁷HALAS, František. *Dětem*. Čtvrté vydání. Praha: Nakladatelství Albatros, 1986, s. 6. ISBN 13-286-KMČ-86.

²¹⁸HALAS, František. *Dětem*. Čtvrté vydání. Praha: Nakladatelství Albatros, 1986, s. 60. ISBN 13-286-KMČ-86.

²¹⁹HALAS, František. *Dětem*. Čtvrté vydání. Praha: Nakladatelství Albatros, 1986, s. 38. ISBN 13-286-KMČ-86.

píšťalky“).²²⁰ Aby byla sbírka dětem blízká a srozumitelná, obsahuje stejně jako *Uspávanky* výrazné množství zdvořilostí („*malilinka*“, „*kačenkách*“) ²²¹, ale také slova, která dětem nemusí být známá a musí se jim vysvětlit („*šlapáka*“, „*lulají*“).²²²

Ať už z hlediska tematického, či z hlediska výrazových prostředků jsou si obě sbírky velmi podobné a projevuje se tak Skácelova návaznost na Františka Halase. Především díky tomu, že stejně jako verše Halasovy, jsou i Skácelovy verše laděny primárně lyricky. Tato lyrika je utvářena primárně tím, že jsou verše od obou autorů určeny dětem, které nejsou nijak jmenovány (na rozdíl od Fr. Hrubína viz níže) a vyzařuje z nich rodičovská láska. Posláním obou sbírek je přinést klid do duše a s dětským údivem sledovat věci a dění kolem sebe.²²³

Ve verších je básník přítomen jako blízká osoba, která je v přímé komunikaci s dítětem, básně dětem přímo vypráví, rozumí dětskému světu a snaží se pochopit i to dítě, které přímo oslovuje. A díky této rozpoznatelné přítomnosti básníka obsahují všechny lyrické básně i prvky epiky.²²⁴

Jan Skácel – František Hrubín

Pro vzájemné porovnávání poezie Jana Skácela a Františka Hrubína budou interpretovány verše z Hrubínovy sbírky *Od jara do jara*. Sbírkou Františka Hrubína zahrnuje básně, jež se prolínají celým ročním obdobím, jeho verše jsou zvukomalebné, a i když obsahují řadu nepřímých pojmenování, jako jsou metafory („*rybník je plný modrého z nebe*“, „*hory včera bílé závěsemi*“)²²⁵ a epiteta („*bílých pampelišek*“, „*vůně živa*“, „*modrá zima, bílý sníh*“)²²⁶, ve Skácelových verších však nalézáme těchto pojmenování daleko více.

Zásadním rozdílem obou sbírek spatřujeme v tematickém zaměření básní. V básních Františka Hrubína není svět dítěte dospělým nikterak komentován. Verše nesměřují ke ztišení, uspokojení, ba naopak čtenáře přivádí k rozruchu a činnosti, která je hlavní součástí dětského světa, tedy hry.²²⁷ Téměř každá báseň naznačuje aktivitu, kterou děti během daného ročního

²²⁰HALAS, František. *Dětem*. Čtvrté vydání. Praha: Nakladatelství Albatros, 1986, s. 50. ISBN 13-286-KMČ-86.

²²¹HALAS, František. *Dětem*. Čtvrté vydání. Praha: Nakladatelství Albatros, 1986, s. 38. ISBN 13-286-KMČ-86.

²²²HALAS, František. *Dětem*. Čtvrté vydání. Praha: Nakladatelství Albatros, 1986, s. 36. ISBN 13-286-KMČ-86.

²²³BENEŠOVÁ, Kateřina. *Poezie Jana Skácela jako inspirace pro dramatickou výchovu* [online]. Praha, 2008 [cit. 2023-03-23]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/23760480-Poezie-jana-skacela-jako-inspirace-pro-dramatickou-vychovu.html>

²²⁴HALAS, František. *Dětem*. Čtvrté vydání. Praha: Nakladatelství Albatros, 1986. ISBN 13-286-KMČ-86.

²²⁵HRUBÍN, František. *Od jara do jara*. První vydání. Praha: Nakladatelství Albatros, 2011. ISBN 978-80-00-02693-0.

²²⁶HRUBÍN, František. *Od jara do jara*. První vydání. Praha: Nakladatelství Albatros, 2011. ISBN 978-80-00-02693-0.

²²⁷BENEŠOVÁ, Kateřina. *Poezie Jana Skácela jako inspirace pro dramatickou výchovu* [online]. Praha, 2008 [cit. 2023-03-23]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/23760480-Poezie-jana-skacela-jako-inspirace-pro-dramatickou-vychovu.html>

období většinou dělají. Na jaře si hrají s kuličkami, trhají pampelišky, kterých je plná louka, nebo si na louce zpívají písničky a trhají pro zvířata a jejich mláďata travu: „*Trávo, trávo, jak jsi sladká pro kůzlátka, pro housátka a co šťávy pro včeličky přichystaly jetelíčky!*“²²⁸

Hlavním principem Hrubínovy poezie je hra, ve které je dítě většinou i jmenováno („*mám vzít do hry Vendulku, když to není kluk?*“, „*Kapr se ptá Pepíka, proč utíká z rybníka*“, „*Pampelišek plná louka a náš Vítek do nich fouká...*“).²²⁹

I role dospělého je v jeho verších hojně zastoupena, vždy je ale konkretizována. Buď prostřednictvím zmínky dospělého v jeho sociální roli, která je vnímána dětskýma očima: („*Do kuchyně slunce svítí, máma položila šití*“, „*co pan doktor povídá?*“)²³⁰, nebo prostřednictvím oslovení („*Tondo, co tě napadlo takhle kreslit letadlo?*“, „*Barko, poběž, dej mi ručku*“, „*Co tu děláš, Františku?*“).²³¹ Oslovení je hojně používáno i pro neživé věci a zvířata („*Myšky, honem schovejte se!*“, „*Počkej, liško, za chvilinku vejde děda do vrátek*“, „*Větre, vetře, vrať mi draka*“).²³²

Vrátíme-li se závěrem ke Skácelovi a jeho *Uspávance s plavčíkem a velrybou*, všimneme si, že princip konkretizace a oslovení je zde uplatňován taky („*a jmenoval se plavčík Jan a doma říkali mu Janek*“).²³³

Stejně jako u Jana Skácela, i u Františka Hrubína spatřujeme mnoho zdobnělin a personifikací, které jsou pro děti snadněji uchopitelné („*očička*“, „*vodičko*“, „*pomrkávejte, hvězdičky*“, „*kousek světa vyskočí*“).²³⁴ Motivy obou autorů jsou si taky dost podobné, u obou spatřujeme motiv přírody, zvířat a co je nejdůležitější, motiv lásky, bezpečí a rodiny spjatý s postavami rodičů.

Pro shrnutí zásadních rozdílů mezi Skácelovou, Halasovou a Hrubínovou poezií pro děti se pokusíme zaměřit na prvky epičnosti a lyričnosti jejich básní. Prvky epiky jsou v Hrubínových verších především za přítomnosti konkrétních jmen, osob, míst. Lyričnost potom ve Skácelových verších a Hrubínových jako zachycení přítomnosti nekonkrétního

²²⁸HRUBÍN, František. *Od jara do jara*. První vydání. Praha: Nakladatelství Albatros, 2011. ISBN 978-80-00-02693-0.

²²⁹HRUBÍN, František. *Od jara do jara*. První vydání. Praha: Nakladatelství Albatros, 2011. ISBN 978-80-00-02693-0.

²³⁰HRUBÍN, František. *Od jara do jara*. První vydání. Praha: Nakladatelství Albatros, 2011. ISBN 978-80-00-02693-0.

²³¹HRUBÍN, František. *Od jara do jara*. První vydání. Praha: Nakladatelství Albatros, 2011. ISBN 978-80-00-02693-0.

²³²HRUBÍN, František. *Od jara do jara*. První vydání. Praha: Nakladatelství Albatros, 2011. ISBN 978-80-00-02693-0.

²³³SKÁCEL, Jan. *Uspávanka s plavčíkem a velrybou*. První vydání. Nakladatelství Sursum, 2011. ISBN 978-80-7323-209-2.

²³⁴HRUBÍN, František. *Od jara do jara*. První vydání. Praha: Nakladatelství Albatros, 2011. ISBN 978-80-00-02693-0.

dospělého, který komunikuje s dítětem svým způsobem a promítá do básní primárně sám sebe.²³⁵

Ve verších Jana Skácela a Františka Halase nalazáme prvky pokory, klidu, bezpečí, zatímco u Františka Hrubína dominuje dětská hra, křik, akčnost. Pro něj je domov nejen místo bezpečí a lásky, jak to je primárně v *Uspávankách*, ale především místem pro ruch dětských her sloužící k poznávání.²³⁶

Ve všech třech případech je ale zcela totožný tematický okruh básní, motivická výstavba a s drobnými rozdíly i využití jazykových prostředků.

²³⁵BENEŠOVÁ, Kateřina. *Poezie Jana Skácela jako inspirace pro dramatickou výchovu* [online]. Praha, 2008 [cit. 2023-03-23]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/23760480-Poezie-jana-skacela-jako-inspirace-pro-dramatickou-vychovu.html>

²³⁶BENEŠOVÁ, Kateřina. *Poezie Jana Skácela jako inspirace pro dramatickou výchovu* [online]. Praha, 2008 [cit. 2023-03-23]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/23760480-Poezie-jana-skacela-jako-inspirace-pro-dramatickou-vychovu.html>

Závěr

V současné době se čím dál více setkáváme k cílenému osekávání krás češtiny a je to právě Skácelova poezie, která může být oživením. Skácelův svět lze vnímat jako lék, který bereme na bolavou duši, když je potřeba ji pohladit a uklidnit. A jak říká literární vědec Jiří Trávniček: „*Jeho poezie na nás něco ví. Vracíme se díky ní někam, kde jsme kdysi byli a už tam možná ani neumíme trefit, protože jsme zabloudili. Nabízí nám domov, ve kterém už dávno nevíme, jestli bydlíme.*“²³⁷

Skácelovo pojetí a vnímání dětství dostává v jeho tvorbě různé podoby, zachovává si ale stále prvky, které směřují k vytvoření motivu dětství jakožto základní konstanty jeho poetiky.²³⁸ Tvorba Jana Skácela prošla v průběhu několika let jistým přirozeným vývojem. Přesvědčili jsme se, že nejvíce nahlíží na téma dětství ve spojitosti s domovem, který symbolizuje pocit bezpečí a nezištnou rodičovskou lásku. Pevnou pozici dětství má taky autorova tvorba pro dospělé. V těchto verších taktéž dochází k návratům do dětství. Básník usiluje o to, aby vynikla krása dětství, klade ho do kontrastu se smrtí, neoddělitelnou součástí života. Okamžiky smrti a narození jsou propojeny linií života, jsou pevně spjaty, a tím pádem ho smrt neděsí. Stává se útěchou a východiskem ke smíření se s koncem života, protože ve chvíli umírání se ve svém nitru vracíme zpět do dětství.

Skácelovou poezií jsou propojeny i motivy pohádkového a baladického světa Karla Jaromíra Erbena.²³⁹ Dále jsou to motivy folkloru a lidovosti, které autor využívá pro sdělení toho, čím je pro něj dětství. Základní lidská hodnota je pro Skácela jako biblický obraz. Ačkoli nebyl praktikujícím křesťanem, morální vazby a poselství se v jeho tvorbě objevuje poněkud často a jsou pro něj důležité. Zjistili jsme, že hlavními motivy pro autorovu tvorbu patřila hodnota lásky, dále útočiště spojené s bezpečím, či studánka, kterou viděl jako symbol čistoty a pravdy. S vývojem jeho tvorby se proměňuje jeho chápání dětství, tento motiv postupně prostupuje napříč básnickými sbírkami a je hlavní částí jeho tvorby. Čím je autor starší, intenzivněji se do vzpomínek navrácí, zamýšlí se nad nimi a hledá v nich ukrytou moudrost. Jeho poezie pro děti je utkvěna v rodinném prostředí, velký důraz klade na roli rodiče.

²³⁷USTOHALOVÁ, Jana. Deník. cz. Skácelova poezie na nás něco ví. Zve nás do domova, kde jsme kdysi bydleli, říká literární vědec, který básníka znal. [online]. Brno, 2022 [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://denikn.cz/801825/skacelova-poezie-na-nas-neco-vi-zve-nas-do-domova-kde-jsme-kdysi-bydleli-rika-literarni-vedec-ktery-basnika-znal/>

²³⁸VOBEJDOVÁ, Jana Terezie. Obraz dětství v literární tvorbě Jana Skácela [online]. Brno, 2017 [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/iv9uav/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Miroslav Chocholatý, Ph.D.

²³⁹KŘIVÁNEK, Vladimír. Kolik příležitostí má báseň: kapitoly z české poválečné poezie 1945/2000. První vydání. Brno: Nakladatelství Host, 2007, s. 150-152. ISBN 978-80-7294-227-5.

Hlavní část práce zahrnovala interpretaci autorových stěžejních sbírek pro děti, kde jsme se přesvědčili, že do sbírek vkládá především motivy a témata, která jsou dětem blízká. Svoji výjimečností jistě dokáže zaujmout čtenáře jak dětského, tak i dospělého a je inspirací starších i nově přicházejících autorů.

Tato práce není zdaleka pokryta vším, co je ukryto v básnickové tvorbě, je zde nastíněn pouze zlomek autorova tajemství. On je ten, který nechává na nás, zda budeme naslouchat jeho veršům, zda nahlédneme do světa dětství tak, jako on. Zda nalezneme životní pravdu a budeme s ní navždy spjati.

*„Tvorba Jana Skácela je mi důkazem toho, jak je čeština nenahraditelná. Když se zamyslím nad otázkou, co mě nejvíc k češtině připoutává, mám na tu otázku jednoduchou odpověď: Jsou to verše Jana Skácela.“*²⁴⁰

Těmito slovy nám autora představil spisovatel Milan Kundera.

Skácel bral na sebe každou básní tíhu, jež musel opakovaně zdolávat. Fenomén SKÁCEL není harmonický, je to básník na první pohled téměř průzračný, ačkoliv při hlubším zkoumání žasneme, z jaké temnoty se tato průzračnost vlastně vynořuje. Čím více se snažíme do Skácela proniknout, tím se stává méně uchopitelným a rozestupuje se do složitých souvislostí. Jeho nevyčerpatelná láska, spousta doteků a něhy, jež se vyskytují napříč jeho tvorbou nejen pro děti. Básník nás neustále zavádí do středu nevědění. Proto Jan Skácel zůstává nadále básníkem nezapomenutelným a zcela jedinečným.

²⁴⁰Brněnský deník.cz. *Před osmnácti lety zemřel brněnský básník Jan Skácel*. [online]. 2007. [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: https://brnensky.denik.cz/kultura_region/kultura_skacel_20071106.html

Seznam použité literatury a dalších zdrojů

Primární literatura

KOŽMÍN, Zdeněk. *Skácel*. Druhé vydání. Brno: Nakladatelství Jota, s.r.o., 2000. ISBN 80-7217-119-4.

SKÁCEL, Jan. *Básně II*. První vydání. Brno: Nakladatelství Blok, 1996. ISBN 80-7029-124-9.

SKÁCEL, Jan. *Básně pro děti*. První vydání. Brno: Nakladatelství Blok, 1996. ISBN 80-7029-137-0.

SKÁCEL, Jan. *Jak šel brousek na vandr*. První vydání. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy, 1961. ISBN neuvedeno

SKÁCEL, Jan. *Kam odešly laně*. Třetí vydání. Praha: Nakladatelství Dcera sestry s.r.o., 2018. ISBN 978-80-906559-2-8.

SKÁCEL, Jan. *Pohádky z Valašského království*. Druhé vydání. Praha: Nakladatelství Paseka, 2006. ISBN 80-7185-805-6 .

SKÁCEL, Jan. *Uspávanky*. První vydání. Praha: Nakladatelství Albatros, 1983. ISBN 13-778-83.

SKÁCEL, Jan. *Uspávanka s plavčíkem a velrybou*. První vydání. Nakladatelství Sursum, 2011. ISBN 978-80-7323-209-2.

Sekundární literatura

Knižní publikace

BRUKNER, Josef. *Ferda mravenec*. První vydání. Hradec Králové: Nakladatelství Kruh, 1969. ISBN 46-007-69.

BRUKNER, J; FILIP, J. *Poetický slovník*. Druhé vydání. Praha: Nakladatelství Mladá fronta, 1997. ISBN 80-204-0650-6.

HALAS, František. *Dětem*. Čtvrté vydání. Praha: Nakladatelství Albatros, 1986. ISBN 13-286-KMČ-86.

HRUBÍN, František. *Od jara do jara*. První vydání. Praha: Nakladatelství Albatros, 2011. ISBN 978-80-00-02693-0.

JOZEF. Pavlovič. *Dědeček Večerníček*. Třetí vydání. Praha: Otto- Ottovo nakladatelství, 2012. ISBN 978-80-7360-968-9.

KŘIVÁNEK, Vladimír. *Kolik příležitostí má báseň: kapitoly z české poválečné poezie 1945/2000*. První vydání. Brno: Nakladatelství Host, 2007. ISBN 978-80-7294-227-5.

REZKOVÁ, Milada. *Neboj, neboj!*. První vydání. Praha: Nakladatelství Yinachi, 2017. ISBN 978-80-906930-1-1.

SEIFERT, Jaroslav. *Maminka*. Osmé vydání. Praha: Nakladatelství Albatros, 2008. ISBN 978-80-00-02178-2.

SKÁCEL, Jan. *A znovu láska*. Druhé vydání. Praha: Nakladatelství Vyšehrad, spol. s. r. o., 2011. ISBN 978-80-7429-129-6.

SKÁCEL, Jan. *Co zbylo z anděla*. První vydání. Praha: Nakladatelství Československý spisovatel, 1960. ISBN neuvedeno

SKÁCEL, Jan. *Dávné proso*. Druhé vydání. Brno: Nakladatelství MOBA, s. r. o., 2020. ISBN 978-80-243-9180-9.

SKÁCEL, Jan. *Hodina mezi psem a vlkem*. Třetí vydání. Praha: Nakladatelství Vyšehrad, 2018. ISBN 978-80-7601-034-5.

SKÁCEL, Jan. *Jedenáctý bílý kůň*. Čtvrté vydání. Třebíč: Nakladatelství Blok, 2000. ISBN 80-7268-047-1.

SKÁCEL, Jan. *Kdo pije potmě víno*. Druhé vydání. Brno: Nakladatelství MOBA, s. r. o., 2019. ISBN 978-80-243-8636-2.

SKÁCEL, Jan. *Kolik příležitostí má růže*. První vydání. Praha: Nakladatelství Československý spisovatel, 1957. ISBN neuvedeno

SKÁCEL, Jan. *Květy z nahořklého dřeva*. První vydání. Praha: Nakladatelství Mladá fronta, 2000. ISBN 80-204-0884-3.

SKÁCEL, Jan. *Metličky*. Druhé vydání. Praha: Nakladatelství Vyšehrad, 2011. ISBN 978-80-7429-162-3.

SKÁCEL, Jan. *Naděje s bukovými křídly*. První vydání. Praha: Nakladatelství Mladá fronta, 1983. ISBN neuvedeno

SKÁCEL, Jan. *Odlévání do ztraceného vosku*. Čtvrté vydání. Brno: Nakladatelství MOBA, s. r. o., 2021. ISBN 978-80-243-9708-5.

SKÁCEL, Jan. *Překrásná je nepotřeba nářku: výběr z veršů*. První vydání. Třebíč: Nakladatelství Blok, 2006. ISBN 80-86868-17-6.

SKÁCEL, Jan. *Smuténka*. Sedmé vydání. Praha: Nakladatelství Vyšehrad, 2018. ISBN 978-80-7601-032-1.

SKÁCEL, Jan. *Třináctý černý kuň*. První vydání. Brno: Nakladatelství Blok, 1993. ISBN 80-7029-085-4.

SKÁCEL, Jan. *Zlé laně odcházejí k ránu*. První vydání. Praha: Nakladatelství Dokořán, 2007. ISBN 978-80-7363-114-7.

STEJSKAL, Václav. *Moderní česká literatura pro děti*. První vydání. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy, 1962. ISBN neuvedeno

ŠPINKOVÁ, Martina. *Divný brach strach*. První vydání. Praha: Nakladatelství Cesta domů, 2015. ISBN 978-80-905809-7-8.

Příspěvky ve sbornících a kolektivních publikacích

JELÍNEK, Milan. O stylu poezie Jana Skácela. In: *Bílá žízeň*. Ed. Ranný, Emanuel. Třebíč: FiBox, 1993

Články a stati v časopisech

SKÁCEL, Jan. Co mám s pánembohem. *ROK: Revue otevřené kultury*. 1992, roč. 3, č. 1, s. 3–9

VYBÍRAL, Zdeněk. Básník zneklidnění. *ROK: Revue otevřené kultury*. 1992, č. 1, s. 42–44

Závěrečné práce

BENEŠOVÁ, Kateřina. *Poezie Jana Skácela jako inspirace pro dramatickou výchovu* [online]. Praha, 2008 [cit. 2023-03-23]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/23760480-Poezie-jana-skacela-jako-inspirace-pro-dramatickou-vychovu.html>

HEROUDKOVÁ, Eva. *Poezie jako východisko pro výtvarnou tvorbu dětí* [online]. Brno, 2015 [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/mtwr3/DIPLOMOVA_PRACE_EvaHeroudkova_final_qxnicmdf.pdf

NEVEČEROVÁ, Michaela. *Jan Skácel v literární výchově* [online]. Liberec, 2016 [cit. 2023-03-23]. Dostupné z: https://dspace.tul.cz/bitstream/handle/15240/60393/V_28616_P.pdf?sequence=4&isAllowed=y.

ŠNOBLOVÁ, Anna. *Motivy bezpečí a jistoty v díle Jana Skácela pro děti* [online]. Pardubice, 2013 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/5yo996/>. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická. Vedoucí práce doc. PhDr. Vladimír Novotný, Ph.D.

VÍTKOVÁ, Kateřina. *Umělecký fejeton Jana Skácela* [online]. Brno, 2008 [cit. 2023-03-23]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/cj7q19/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce Mgr. Jan Tlustý, Ph.D.

VOBEJDOVÁ, Jana Terezie. *Obraz dětství v literární tvorbě Jana Skácela* [online]. Brno, 2017 [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/iv9uav/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Miroslav Chocholatý, Ph.D.

Internetové zdroje

Brněnský deník.cz. *Před osmnácti lety zemřel brněnský básník Jan Skácel*. [online]. 2007 [cit. 2023-05-15]. Dostupné z:

https://brnensky.denik.cz/kultura_region/kultura_skacel_20071106.html

Databáze knih. cz. *Jan Skácel/životopis*. [online]. [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/jan-skacel-142>

HOFFMANN, Bohuslav. Metodický portál RVP.CZ. *Interpretace básnických textů inspirovaných díly výtvarnými*. [online]. 2004 [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/r/Z/146/INTERPRETACE-BASNICKYCH-TEXTU-INSPIROVANYCH-DILY-VYTVARNYMI.html>

Knižní klub. Premium. *Kam odešly laně*. [online]. [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://www.knizniklub.cz/knihy/350552-kam-odesly-lane.html>

KUBŮ, Eduard; ŠOUŠA, Jiří. *Pohádkový Honza. Zamyšlení nad jedním z mentalitních symbolů české vesnice druhé poloviny 19. a prvních decenníí 20. století*. [online]. Historická sociologie, 2017 [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: https://karolinum.cz/data/clanek/3789/Historicka_sociologie_1_2017_11_Kubu.pdf

NERUDA, Jan. *Knihy veršů*. [online]. V MKP 1. vyd. Praha: Městská knihovna v Praze, 2011 [cit. 2023-05-15]. Dostupné z http://web2.mlp.cz/koweb/00/03/59/03/33/knihy_versu.pdf

Obec Vnorovy. *Jan Skácel*. [online]. [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <http://www.vnorovy.cz/shortcodes/slavni-rodaci/jan-skacel>

POPOVÁ, Věra. Vltava. Rozhlas. cz. *33 otázek pro Jana Skácela*. [online]. 2022 [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/33-otazek-pro-jana-skacela-8674284>.

ŠMEJDOVÁ, Petra. Vaše literatura. cz. *Bolek Polívka čte Pohádky z Valašského království*. [online]. 2010 2022 [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://www.vaseliteratura.cz/recenze/pro-deti-a-mladez/1145-pohadky-z-kralovstvi>

USTOHALOVÁ, Jana. Deník. cz. *Skácelova poezie na nás něco ví. Zve nás do domova, kde jsme kdysi bydleli, říká literární vědec, který básníka znal*. [online]. Brno, 2022 [cit. 2023-05-

15]. Dostupné z: <https://denikn.cz/801825/skacelova-poezie-na-nas-neco-vi-zve-nas-do-domova-kde-jsme-kdysi-bydleli-rika-literarni-vedec-ktery-basnika-znal/>

VALENTOVÁ, Hana. Tři kavky.cz *Ohlédnutí za létem*. [online]. 2020 [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://trikavky.cz/ohljedniti-za-letem/>

Víra.cz. *Vánoce dospělých*. [online]. [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://www.vira.cz/texty/knihovna/kapitoly/vanoce-dospelych>

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Markéta Kovářová
Katedra nebo ústav:	Katedra českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	Mgr. Jana Sladová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2023

Název závěrečné práce:	Tvorba Jana Skácela pro děti a mládež
Název závěrečné práce v angličtině:	The creation of Jan Skácel for children and young people
Anotace závěrečné práce:	Bakalářská práce se zabývá interpretací tvorby Jana Skácela v kontextu intencionální literatury pro děti a mládež. Těžištěm práce je analýza básnickových stěžejních sbírek pro děti z hlediska motivické výstavby a užitých jazykových prostředků. Taktéž se budeme zabývat Skácelovými motivy pro tuto tvorbu a v závěrečné části práce se zaměříme na srovnání sbírek pro děti a mládež, a to konkrétně s tvorbou Františka Halase s dílem Dětem a Františka Hrubína se sbírkou Od jara do jara. Obě tyto sbírky budou srovnány se stěžejní sbírkou Jana Skácela, Uspávanky.
Klíčová slova:	literatura pro děti a mládež, básně, dětství, láska, příroda, uspávanky
Anotace v angličtině:	The bachelor's thesis deals with the interpretation of Jan Skácel's work in the context of intensive literature for children and young people. The focus of the work is the analysis of the poet's core collections for children in terms of motivational construction and linguistic means. We will also look at Skácel's motives for this work and in the final part of the work we will focus on comparing collections for children and young people, specifically with the creation of František Halas with the work of Children and František Hrubín with the collection From Spring to Spring. Both of these collections will be compared to Jan Skácel's seminal collection, The Tranquilizer.
Klíčová slova v angličtině:	Literature for children and youth, poems, childhood, love, nature, tranquilizers
Přílohy vázané v práci:	0
Rozsah práce:	73 stran
Jazyk práce:	Český

Resumé

Bakalářská práce se zabývá analýzou básnických sbírek Jana Skácela pro děti a mládež a jednotlivými motivy, které jsou se sbírkami spojeny. V první kapitole je představena základní charakteristiku a zrození básnickovy touhy v tvorbě pro děti, představíme si jednotlivé rysy jeho poezie. V závěrečné obsáhlé části této kapitoly věnujeme pozornost jednotlivým básnickým motivům společně se základní literární terminologií obsaženou ve sbírkách. V druhé kapitole bude charakterizována autorova biografie a bibliografie. Stěžejní částí práce je třetí kapitola, v níž se budeme věnovat analýze jednotlivých básnických skladeb určených dětem, budeme věnovat pozornost motivické výstavbě text a jazykovým prostředkům. Závěrem budou srovnány sbírky tří významných autorů společně s jejich tvorbou pro děti. Zároveň budeme analyzovat dosud získané poznatky, vystihnouti charakteristických prvků, které Jan Skácel ve svých dílech určené dětem spojuje.

Summary

The bachelor's thesis deals with the analysis of Jan Skacel's poetry collections for children and youth and the individual motifs associated with the collections. The first chapter we presents the basic characteristic and birth of the poet's desire in his creation for children and introduces the individual features of his poetry. In the final, comprehensive section of this chapter, attention is given to the individual poetic motifs together with the basic literary terminology contained in the collections. The second charter will characterize the author's biography and bibliography. The core part of the work is the third chapter, in which we will analyze individual poetic compositions intended for children, paying attention to the motivic construction of the text and linguistic means. Finally, the collection of three important authors will be compared together with their works for children. At the same time, we will analyze the knowledge gained so far, capturing the characteristic elements that Jan Skácel combines in his works intended for children.